

ANU KAUPPI, ANTTO SEPPÄLÄ, PIRKKO NYKÄNEN

NUORTEN TIEDOT KÄYTTÖÖN

Raportti nuorten elinoloja ja
palvelujen käyttöä koskevien tietojen tilanteesta,
Opit käyttöön-hanke

*Opit
käyttöön*

Esipuhe

Tämä selvitys on osa Pirkanmaan Ely-keskuksen rahoittamaa valtakunnallista ESR-hanketta Opit käyttöön. Hankkeessa nuorisopalveluiden hyvät käytännöt ja tehokkaiksi osoittautuneet toimintamallit kootaan valtakunnalliseksi nuorten palveluiden monialaisen yhteistyön opaskirjaksi ja verkkojulkaisuksi. Opaskirjassa käsitellään mm. nuorisopalveluissa tarvittavan monialaisen yhteistyön johtamisen ja hyvän toteuttamisen, hallinnonrajat ylittävän rahoituksellisen yhteistyön sekä monialaisten yhteistyön hyötyjen osoittamisen sisältöjä. Lisäksi hyviin syrjäytymistä ehkäiseviin toimintatapoihin haetaan kokemuksia ja aineistoa myös muista Euroopan maista. Opaskirjaa on tarkoitus jakaa kuntien lakisääteiseksi tululle nuorten ohjaus- ja palveluverkostoille, ministeriöihin ja ELY-keskuksiin. Tuloksia levitetään myös Sosiaalikehitys Oy:n toteuttamissa valtakunnallisissa seminaareissa ja nuorisopalveluiden ajankohtaispäivissä.

Tässä raportissa raportoidaan Opit käyttöön-hankkeen osio, jossa Sosiaalikehitys Oy:n toimeksiannosta on asiantuntijapalveluna selvitetty kevään 2013 aikana nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä koskevien kunnallisten ja muiden julkisten tietojen saatavuutta, käytettävyyttä ja käyttöä nuorisolain edellyttämän monialaisen yhteistyöryhmän tukena. Asiantuntijapalvelun on toteuttanut Tampereen yliopiston Informaatitieteiden yksikkö työryhmänä professori Pirkko Nykänen, tutkija Antto Seppälä ja tutkimusapulainen Anu Kauppi. Selvityksessä on haastateltu Nokian ja Hämeenlinnan kaupunkien virkamiehiä, nuorten ohjaus- ja palveluverkoston jäseniä ja eri tietojärjestelmien pääkäyttäjiä. Opit käyttöön-hankkeen puolesta asiantuntijoina ovat toimineet projektipäällikkö Jukka Ohtonen ja tutkija Jukka Lidman Sosiaalikehitys Oy:stä.

Asiantuntijapalvelussa on kartoitettu nuorten elinoloihin ja palvelujen käyttöön liittyviä lakeja, säädöksiä, ohjeistuksia, palveluja, tietoja, tilastoja ja tietojärjestelmiä nykytilanteen selvittämiseksi. Laeista ja säädöksistä on huomioitu keskeisimmät ja ohjeistuksia ja palveluita on kartoitettu esimerkkikuntien tilanteiden pohjalta. Tietojärjestelmät ja valtakunnalliset tilastot on käyty läpi haastatteluin ja tietoa eri lähteistä etsien. Tarkoituksena on ollut selvittää nuorten elinoloihin ja palvelujen käyttöön liittyvien tietojen saatavuutta ja käyttöä kuntien monialaisessa nuorisotyössä. Työssä on tarkasteltu lyhyesti myös aiempia nuorison palvelujen käyttöön liittyviä tutkimuksia ja niiden tuloksia.

Tampereella 31. toukokuuta 2013

Pirkko Nykänen
Professori

Anu Kauppi
Tutkimusapulainen

Antto Seppälä
Tutkija

Tampereen yliopisto, Informaatitieteiden yksikkö www.uta.fi/sis
Email: etunimi.sukunimi@uta.fi

Sisällys

1. Johdanto	5
2. Monialainen yhteistyö	6
2.1. Määritelmä	6
2.2. Monialainen työ nuorten palveluissa	6
3. Selvityksen menetelmät	7
4. Nykytilanne	8
4.1. Nuorten elinoloja ja nuorille suunnattuja palveluja koskevat lait, säädökset ja ohjeistukset	8
4.1.1. Nuorisolaki	8
4.1.2. Lastensuojelulaki	8
4.1.3. Kansanterveyslaki	9
4.1.4. Lukiolaki	9
4.1.5. Laki ammatillisesta koulutuksesta	9
4.1.6. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhoidosta	10
4.1.7. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta	10
4.1.8. Nuorten yhteiskuntatutkimus, nuorisotutkimus	10
4.1.9. Asevelvollisuuslaki	11
4.1.10. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta	11
4.1.11. Henkilötietolaki	11
4.1.12. Yhteenveto	12
4.2. Muita ohjeistuksia ja toimintamalleja	13
4.2.1. Nuorten työpajatoiminta	13
4.2.2. Etsivä nuorisotyö	13
4.2.3. Aikaisä-toimintamalli	13
4.2.4. Ankkuritoiminta	13
4.2.5. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyö	14
4.2.6. Yhteenveto	14
4.3. Nuorten elinoloja ja nuorille suunnattuja palveluja koskevia tietoja käsittelevät, rekisteröivät ja tilastoivat julkisen sektorin tietojärjestelmät	15
4.3.1. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä	15
4.3.2. Terveystietojärjestelmät	15
4.3.3. Sosiaalihuollon tietojärjestelmät	17
4.3.4. Opiskelijahallinnon tietojärjestelmät	18
4.3.5. Työpajojen ja etsivän nuorisotyön tietojärjestelmät	19
4.3.6. Valtakunnallinen tiedonkeruu	19
4.3.7. Yhteenveto	20
4.4. Nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä kuvaavat rekisteröidyt tiedot	22
4.4.1. Nuorisosaian neuvottelukunnan nuorten hyvinvointi-indikaattorit	22
4.4.2. Terveystietojärjestelmien kouluterveyskyselyn indikaattorit	25
4.4.3. Kuntakohtaiset indikaattorit	26
4.4.4. Yhteenveto	28

Sisällys

5. Pilottikuntaselvitys nuoriin liittyvistä tiedoista ja toiminnasta	29
5.1. Nokia	29
5.1.1. Toimintaympäristö	29
5.1.2. Nuorisotyö	30
5.1.3. Nokian nuorten ohjaus ja palveluryhmä	30
5.1.4. Seutukuntayhteistyö	31
5.1.5. Tietojärjestelmät	31
5.1.6. Tiedon kerääminen ja käyttö	31
5.2. Hämeenlinna	33
5.2.1. Toimintaympäristö	33
5.2.2. Nuorisotyö	33
5.2.3. Hämeenlinnan nuorten ohjaus- ja palveluryhmä	33
5.2.4. Seutukuntayhteistyö	34
5.2.5. Tietojärjestelmät	34
5.2.6. Tiedon kerääminen ja käyttö	35
6. Yhteenveto	38
6.1. Indikaattoreiden hyväksikäyttö	38
6.2. Kunnallisten tietojen hyödynnettävyys	39
6.3. Tietojärjestelmien kehittäminen	41
6.4. Yhteenvetoa viimeisimmistä nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä koskevista selvityksistä	42
7. Suositukset ja toimenpide-ehdotukset	44
Lähteet	48

1. Johdanto

Nuorten asioiden järjestämiseen ja palvelujen tuottamiseen nuorille on viime vuosina panostettu paljon valtiollisesti ja kunnallisesti. Asia on koettu tärkeäksi. Uudistuksia on tehty mm. Nuorisolakiin siten, että vuoden 2010 muutoksessa säädetään monialaisesta yhteistyöstä nuorten asioiden hoitamisessa. Nuorten yhteiskuntatakuu, nuorisotakuu, tuli voimaan 2013 alussa ja sen tavoitteena on edistää nuorten koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista sekä estää nuorten syrjäytymistä. Lakien ja säädösten toimeenpanoa ja toteuttamista varten on perustettu erilaisia verkostoja ja otettu käyttöön uusia toimintamalleja kuten nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö, aikalisätoimintamalli ja ankkuritoiminta. On siis kehitetty erilaisiin tilanteisiin ja elämän solmukohtiin keinoja, joilla voidaan auttaa nuorta löytämään koulutus- tai työpaikka.

Valtion ja kuntien lisäksi nuorille järjestävät toimintaa myös monet kolmannen sektorin toimijat. Seurakunnat sekä järjestöt kuten 4H, partio ja punainen risti tarjoavat erilaista kerhotoimintaa ja apua kriisitilanteissa. Lisäksi harrastus- ja urheiluseurat järjestävät nuorille runsaasti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia.

Kaikkien edellä mainittujen toimintamallien ja toimijoiden pyrkimyksenä on saada paremmin tietoa nuorten tilanteesta, auttaa ja tukea nuoria niin, että he löytävät työ- tai koulutuspaikan itselleen sekä tarjota apua ja ohjausta elämän solmukohdissa.

Nykytilanteessa sekä kunnallisen päättäjän että nuoren itsensä ongelmana voi kuitenkin olla se, että kun verkostoja, hankkeita ja toimintamalleja on käynnissä monia, niistä on vaikea saada tietoa. Keskitettyä tietoa kunnallisesti ja valtakunnallisesti järjestetyistä ja saatavissa olevista palveluista ei aina ole saatavissa. Jossain määrin on myös päällekkäisiä toimintoja käynnissä ja kokonaiskoordinaatio ja tiedon välitys eri toimijoiden kesken ei aina toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Tällöin eri hankkeiden ja verkostojen tietojen ja tulosten hyödyntäminen ei ole optimaalista.

Nuorten elinolojen ja palvelujen käytön seurantaan on kehitetty erilaisia indikaattoreita, joiden avulla pyritään saamaan vertailtavaa tietoa nuorten tilanteesta. Lisäksi kunnissa kerätään ja tilastoidaan kuntakohtaisesti palvelujen käyttöä ja nuorten tilannetta kuvaavaa tietoa. Ongelmana on kuitenkin se, että indikaattoreita on monenlaisia ja indikaattoreiden tulkinta edellyttää tietoa niiden sisällöstä. Lisäksi osa kerättävistä tiedoista on vaikeasti saatavissa ja hyödynnettävissä, koska tiedot ovat hajallaan eri hallinnonalojen järjestelmissä ja eri tarkoituksiin koottuja. Tällöin kokonaiskuvan muodostaminen nuoren tilanteesta on hankalaa. Myös tietosuojalainsäädäntö hankaloittaa jossain määrin tietojen käyttöä, koska tietojen käyttö ja luovutus on tarkasti säänneltyä.

Tässä selvityksessä kartoitettiin nuorten tilannetta ja palvelujen käyttöä koskevia tietoja ja tietojärjestelmiä valtakunnallisesti ja kunnallisesti. Selvitys osoitti, että valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tiedonkeruun tarkoitukset ja tavoitteet eivät ole kaikissa tapauksissa selkeät. Jossain määrin kerätään päällekkäistä tietoa, jossain määrin puuttuu tärkeitä tietoja. Myös tiedonkeruun, tilastoinnin ja tietojen välityksen kansallisessa koordinaatiossa on parannettavaa. Esitämme selvityksen lopuksi luvussa 7 suosituksia joiden avulla tiedonkeruuta ja erityisesti tietojen hyödynnettävyyttä voidaan parantaa sekä valtakunnallisesti että alueellisesti ja paikallisesti.

2. Monialainen yhteistyö

2.1. Määritelmä

Vuoden 2011 alussa voimaantulleessa nuorisolain muutoksessa (693/2010) määritellään monialainen yhteistyö, jolla tarkoitetaan paikallistasolla toteutettavaa, eri toimialojen viranomaisten yhteistyötä. Monialaisessa yhteistyössä ovat mukana sekä kunnalliset että valtion viranomaiset, mutta myös kirkon paikallisviranomaiset voivat osallistua yhteistyöhön. Monialaisessa viranomaisyhteistyössä kukin viranomainen edustaa sitä toimialaa, jolla työskentelee. Tällöin yhteistyössä kohtaavat aina sekä eri sektoreiden palvelut että niissä oleva ammattitaito. Monialainen yhteistyö tarkoittaa siis eri toimialojen asiantuntijoiden yhteistyötä (Lybeck & Walldén, 2011).

Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö eivät tarkoita samaa asiaa. Moniammatillisuus voi toteutua yhden organisaation sisällä, kun taas monialaisuuden käsite tarkoittaa poikkihallinnollisen eri toimintasektoreilta tulevien henkilöiden välistä yhteistyötä. Monialaisessa työssä yhdessä tekeminen tuottaa rinnakkaisen työskentelyn lisäarvoksi yhteistä jaettua merkitystä. Monialaisessa yhteistyössä kaikilla jäsenillä on tasavertainen ryhmän jäsenyys ja työssä keskeistä on jaettu asiantuntijuus (Pitkänen, Tarvainen & Vehviläinen, 2010).

Monialaisuuden perustana on asiakaslähtöisyys, sillä asioiden moninaistuesssa yksi ammattiryhmä ei pysty hallitsemaan kaikkea tarvittavaa tietoa. Onnistuneen yhteistyön tärkeä piirre on myös tarveperustaisuus. Monialainen yhteistyö on tavoitteellista, yhteistä tahtotilaa edellyttävää yhteistyötä, joka kokoaa yhteistyökumppanit yhteen. Monialaisia palveluita tarvitaan, kun asiakas tarvitsee palveluita useammalta sektorilta (Pitkänen, Tarvainen & Vehviläinen, 2010). Toiminta monialaisissa työryhmissä voi olla toiminnan koordinoitua, tiedottamista sekä päätöksentekoon vaikuttamista. Toiminta voi olla myös päätösten tekemistä ja asiakkaiden neuvomista. Työryhmän toiminnan tavoitteena voi olla palveluiden parantaminen, asiakkaiden tukeminen tai ongelmien ennaltaehkäiseminen (Leppämäki, 2012).

2.2. Monialainen työ nuorten palveluissa

Nuoruuden määritelmänä käytetään Nuorisolain (72/2006) määritelmää, jossa nuori henkilö on alle 29-vuotias. Tässä selvityksessä tavoitteena ei ole kuitenkaan keskittyä lapsiin, joten alle 15-vuotiaat rajataan pois kohderyhmästä.

Nuorisolaki (72/2006) 7a§ mukaan kunnissa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Siihen kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat, lisäksi verkostoon voi kuulua edustajia puolustusvoimista tai muista virastoista. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Verkosto voi toimia myös useamman kunnan seudullisena yhteistyönä.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkoston tavoitteena on myös edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus. Verkoston on tarkoitus myös suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi sekä edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken (Nuorisolaki 639/2010).

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) keväällä 2013 kunnille teettämän kyselyn mukaan 84 prosentilla kunnista on Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja 11 prosentilla sellainen on valmis-teilla. Kunnan hallinnonaloista ryhmässä on edustus yleisimmin nuoris-, sosiaali-, opetus- ja terveystoimella. Liikuntatoimikin on edustettuna noin puolessa kunnista. Kunnan ulkopuolisista edustajista mukana ovat yleisimmin työ- ja poliisihallinto. Seurakunta on mukana reilussa

puolella kyselyyn vastanneista kunnista. Järjestöjen edustusta on reilussa kolmanneksessa kunnista ja yleisimpiä järjestöjä ovat 4H-yhdistys, työpajatoimijat ja oppilaitokset (OKM:n tekemä kysely nuorten ohjaus- ja palveluverkostoista, 2013).

3. Selvityksen menetelmät

Selvitys aloitettiin tutustumalla nuorison elinoloja ja palveluja käsitteleviin julkaisuihin, dokumentteihin ja aiempiin tutkimuksiin. Sen jälkeen haastateltiin Sosiaalikehitys Oy:n asiantuntijoita ja esimerkkikuntien nuorten ohjaus- ja palveluverkoston ryhmään kuuluvia henkilöitä. Tutkija osallistui myös muutamiiin palveluverkoston tapaamisiin ja osallistumisen kautta muodostui kuva ryhmien toiminnasta ja ryhmässä käsiteltävistä asioista.

Hämeenlinnan seudulla oli selvityksen teon aikana meneillään Kaikin keinoin nuoret töihin – hanke, jonka tavoitteena oli auttaa nuorisotakuun toteuttamista Hämeenlinnassa, Hattulassa ja Janakkalassa. Hankkeen ohjausryhmän tapaamiseen osallistuminen ja työpajojen tulosten lukeminen antoivat tietoa ajankohtaisista nuorisoon liittyvistä haasteista ja siitä, minkälaista toimintaa kaivattaisiin nuorten tukemiseksi.

Alkukartoituksen jälkeen selvitystä suunnattiin nuorten elinoloja koskeviin tietoihin ja tietojärjestelmiin. Kaupungin virkamiesten haastatteluissa kartoitettiin heidän näkemyksiään ja käsityksiään nuorisoon liittyvästä tiedosta, tiedon saatavuudesta sekä kunnallisista tietojärjestelmistä. Sähköisellä lomakkeella tehdyn nettikyselyn avulla kartoitettiin nuorten ohjaus- ja palveluverkoston jäseniltä tietoihin ja tietojärjestelmiin liittyviä asioita. Eri tietojärjestelmien pääkäyttäjiä haastateltiin Nokialla ja Hämeenlinnassa. Lisäksi tehtiin puhelinhaastattelu ja internetistä etsittiin tietojärjestelmiin liittyviä tietoja erilaisista aiemmista selvityksistä ja muista lähteistä.

v 4. Nykytilanne

4.1. NUORTEN ELINOLOJA JA NUORILLE SUUNNATTUJA PALVELUJA KOSKEVAT LAIT, SÄÄDÖKSET JA OHJEISTUKSET

4.1.1. Nuorisolaki

Nuorisolaki (72/2006) tuli voimaan 1.3.2006. Sen jälkeen lakia on muutettu kahdesti (1453/2009 ja 693/2010). Nuorisolain tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja (Nuorisolaki 72/2006).

Nuorten elinoloilla tarkoitetaan sukupolvista tarkastelua nuorten yhteiskunnallisesta asemasta ikäryhmänä. Elinoloja arvioidaan muun muassa nuorten elinoloindikaattorien ja nuorisobarometrikyselyjen avulla (Aaltonen 2009). Nuorisobarometrit selvittävät nuorten arvoja ja asenteita, ja niitä on julkaissut Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta vuodesta 1994 alkaen. Vuodesta 2004 alkaen kyselyt on tehty yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Samana toistuvat kysymykset ja pitkä seuranta-aika mahdollistavat muutosten seuraamisen. Kyselyn perusteemoja ovat työ ja koulutus, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, asuminen, tulevaisuus, sosiaalinen elämä sekä tyytyväisyys elämään ja sen eri osa-alueisiin (Nuorisobarometri).

Nuorisolain muutoksessa 693/2010 säädetään nuorisotyön ja –politiikan kehittamisestä ja toteuttamisesta, monialaisesta yhteistyöstä eri toimijoiden kesken, etsivästä nuorisotyöstä sekä tietojen luovuttamisesta etsivää nuorisotyötä varten. Nämä säädökset velvoittavat kuntia perustamaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston, johon kuuluvat ainakin opetus- sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat, mutta ryhmään voi tarvittaessa kuulua myös muiden hallinnonalojen tai esimerkiksi kolmannen sektorin edustajia (Nuorisolaki 693/2010).

Kunnan on etsivää nuorisotyötä järjestäessään nimettävä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useammat kunnat yhdessä. Palveluja hankkiessaan kunta voi hyödyntää myös nuorten palveluja tuottavia yhteisöjä. Tietojen luovuttamisen edellytyksenä etsivää nuorisotyötä varten on nuoren suostumus, jollei Nuorisolaissa tai muualla toisin säädetä. Lain tarkoituksena on helpottaa ja edistää yksittäistä nuorta koskevan tiedon siirtäminen eri toimijoiden välillä esimerkiksi tilanteessa, jossa nuori keskeyttää opintonsa (Nuorisolaki 693/2010).

Pääsääntöisesti nuoren tietojen luovutus vaatii suostumuksen, jota varten on erityinen lomake. Siinä määritellään luovutusta koskeva tilanne, eli mitä tietoja ja kenelle ollaan luovuttamassa. Nuorisolaki kuitenkin mahdollistaa alle 25-vuotiaan nuoren tietojen siirtämisen etsivälle nuorisotyölle ilman nuoren suostumusta siinä tapauksessa, että viranomainen arvioi nuorella olevan tuen tarve. Tietoja luovuttavia tahoja voivat olla esimerkiksi oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, yliopistot, työ- ja elinkeinotoimisto, kunnan terveys- ja sosiaalitoimi sekä puolustusvoimat (Ohje henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä 2011).

4.1.2. Lastensuojelulaki

Uusi lastensuojelulaki (417/2007) tuli voimaan 1.1.2008. Sen jälkeen lakia on muutettu ja täsmennetty kahdesti (88/2010 ja 1380/2010). Lastensuojelulain 6§ mukaan lapsena pidetään alle 18-vuotiaista ja nuorena 18-20 –vuotiaista. Lastensuojelulaki koskee siten osittain samaa kohderyhmää kuin nuorisolakikin, mutta on sisällöltään laajempi ja velvoittavampi.

Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laki velvoittaa kuntia lasten ja

nuorten hyvinvoinnin seuraamiseen ja edistämiseen (Lastensuojelulaki 417/2007). Uuden lastensuojelulain tavoitteena on lisätä lastensuojelun suunnitelmallisuutta sekä kunnan tasolla että lastensuojelua yksittäisen lapsen ja perheen kohdalla toteutettaessa. Lisäksi lain tavoitteena on viranomaisten välisen yhteistyön parantaminen ja päätöksenteon selkiyttämisen ja yhdenmukaistaminen (Kosonen, 2011).

Kunnat ovat veloitettuja tekemään talousarvioon sidotun suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä ja lastensuojelun järjestämisestä. Laki velvoittaa suunnittelemaan hyvinvointia edistävää, pahoinvointia ehkäisevää ja korjaavaa työtä kokonaisuutena yli hallinnonalajojen. Suunnitelma edellyttää, että lasten ja nuorten kasvuoloja ja hyvinvoinnin tilaa seurataan ja niihin liittyvää tietoa kerätään (Lastensuojelulaki 417/2007). Lastensuojelua sekä ehkäisevää lastensuojelutyötä tekeviä tahoja ovat esimerkiksi neuvola, koulun oppilashuolto, päivähoito, harrastukset ja nuorisotyö (Aula, 2009).

4.1.3. Kansanterveyslaki

Kansanterveyslaki (66/1972) on säädetty alun perin vuonna 1972, mutta sen jälkeen sitä on muokattu useampaan kertaan. Päivitetty laki (1327/2010) säätelee kansanterveystyöstä, jolla tarkoitetaan yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy mukaan lukien sekä yksilön sairaanhoitoa.

Lapsiin ja nuoriin liittyen lain 4§ säätelee, että lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin laaja-alaista kehittämistä varten sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunta. Neuvottelukunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella 626/2007. Asetus säätelee kansanterveystyöhön kuuluvia tehtäviä, joita kunnan täytyy noudattaa. Näitä tehtäviä ovat esimerkiksi koulu- ja opiskelijaterveydenhoidon ylläpitäminen, seulontojen ja joukkotarkastusten järjestäminen sekä kiireellisen avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon järjestäminen.

4.1.4. Lukiolaki

Lukiolaki (629/1998) 29a§ (478/2003) säätelee opiskelijahuollosta lukiokoulutuksen aikana. Siinä opiskelijahuollolla tarkoitetaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Lain mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että 29§:n 2 momentissa tarkoitettulle opiskelijalle annetaan tieto hänen käytettävissään olevista terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista ja hänet ohjataan hakeutumaan näihin palveluihin. Laissa säädetään myös vammaisen tai muusta syystä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opetuspalveluihin ja opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.

4.1.5. Laki ammatillisesta koulutuksesta

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) 37a§ (479/2003) säätelee myös opiskelijahuollosta ja mainitussa pykälässä viitataan terveydenhuolto- ja lastensuojelulakeihin. Koulutuksen järjestäjän täytyy toimia yhteistyössä palveluja antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tietoa näistä eduista ja palveluista. Opiskelija voidaan tarvittaessa myös ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita. Lain 38§:ssa säädetään erityisopiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.

4.1.6. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhoidosta

Asetuksen (380/2009) tarkoitus on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Asetus määrittelee oppilaitokset, joiden opiskelijoille kunnan on järjestettävä opiskelijaterveydenhuollon palvelut. Palveluiden pitää sisältää terveystarkastukset, terveysneuvonta sekä terveyden- ja sairaanhoitopalvelut. Terveystarkastuksista saatuja seuranta-tietoja kunnan väestön terveydestä ja hyvinvoinnista on käytettävä palvelujen suunnittelussa.

4.1.7. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta

Valtion tavoitteena on edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työvoiman tarjontaa yhdessä kuntien, työmarkkinajärjestöjen, yritysten ja muiden työnantajien sekä kansalaisten kanssa. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) säätelee Työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tarjoamista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista. Nämä palvelut ovat tarjolla kaikille (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012).

Asiakkaalle tarjotaan työnvälityspalveluiden lisäksi työvoimapolitiittista koulutusta. Kaikki 25 vuotta täyttäneet voivat lisäksi opiskella työttömyysetuudella, mutta tämä vaatii tiettyjen laissa säädettyjen edellytysten täyttymistä. Työ- ja elinkeinotoimisto tarjoaa myös ammatillisen kehittymisen palveluja, kuten tieto- ja neuvontapalveluita, asiantuntija-arviointeja, ammatinvalinta- ja uraohjausta sekä valmennusta ja kokeilua (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012).

Vuoden 2013 alussa laki uudistui siten, että työharjoittelu ja työelämävalmennus poistuivat ja tilalle tuli työkokeilu. Erona aiempaan on se, että työkokeilu edellyttää aiempaa selvemmin henkilöltä oman ammattialan kirkastumista ennen työkokeilun aloittamista (Eskonen, 2013a). zzzUusi ohjeistus työpajoille aiheutti sen, että osa Ely-keskuksista lakkasi ohjaamasta nuoria työkokeiluun pajoille, jos nuoren tulevaisuudensuunnitelmat olivat vielä auki. Tästä syystä Työ- ja elinkeinoministeriö antoi nuorten työpajoista uudet ohjeet TE-toimistoille. Jatkossa työtön, kouluttamaton nuori pääsee työpajalle, vaikka hän ei vielä tietäisi tulevaisuudensuunnitelmiaan (Eskonen, 2013b).

Näiden palveluiden lisäksi nuorille on suunnattu nuorisotakuu, joka edistää erityisesti nuorten työllistymistä ja työmarkkinoilla selviytymistä.

4.1.8. Nuorten yhteiskuntatakuu, nuorisotakuu

Nuorten yhteiskuntatakuu eli nuorisotakuu tuli voimaan 1.1.2013. Sen tavoitteena on edistää nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista, estää nuoren työttömyyden pitkittyminen sekä estää nuorten syrjäytymistä. Käytännössä nuorisotakuu tarkoittaa, että viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työnhaun alkamisesta nuorelle tarjotaan palvelu tai toimenpide, jolla parannetaan hänen mahdollisuuksiaan selviytyä työmarkkinoilla. Työ- ja elinkeinotoimisto voi tarjota nuorelle ennen kolmen kuukauden työttömyyden täyttymistä työtä, koulutusta, työkokeilua, työnhakuvalmennusta, starttirahaa, palkkatuettua työtä tai ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluja. Nuorisotakuuseen liittyy myös nuoren oma aktiivisuus: nuorella on velvollisuus hakea tutkintoon johtavaan, ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen keväällä (Nuorisotakuu, 2013).

Nuorisotakuu koskee kaikkia alle 25-vuotiaita sekä kaikkia 12 kuukauden sisällä valmistuneita alle 30-vuotiaita työttömiä nuoria, jotka ovat työ- ja elinkeinotoimistossa työnhakijoina. Nuorisotakuun piiriin kuuluvat sekä ammatillista koulutusta vaille olevat että ammatillisen koulutuksen suorittaneet nuoret (Nuorisotakuu, 2013).

Nuorten aikuisten osaamisohjelma on osa nuorisotakuuta, määräaikainen ohjelma, joka tarjoaa pelkän peruskoulun varassa oleville 20-29-vuotiaille lisämahdollisuuden hakeutua tutkintoon joltavaan ammatilliseen koulutukseen. Tavoitteena on nostaa kohderyhmän yleensä muita heikompaan asemaa työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa nuoren on mahdollista suorittaa ammatti- tai erikoisammattitutkinto tai ammatillinen perustutkinto joko oppilaitoksissa tai oppisopimuskoulutuksessa. Lisäksi lisätään opintoihin hakeutumisen ja opintojen suorittamista edesauttavaa neuvontaa ja ohjausta. Ohjelman tavoitteena on tavoittaa 36 000 nuorta vuosina 2013-2016 (Nuorten aikuisten osaamisohjelma).

4.1.9. Asevelvollisuuslaki

Asevelvollisuuslaki (1438/2007) säätelee maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä asevelvollisena puolustusvoimissa. Luku 11 sisältää asevelvollisuuteen kuuluvat etuudet, joita ovat asevelvollisen ylläpito, päiväraha ja muut kulukorvaukset, terveydenhoito, työ- ja virkasuhteen jatkuminen, sosiaaliturvaa koskeva neuvonta sekä muut asevelvolliselle ja tämän omaiselle kuuluvat etuudet (Asevelvollisuuslaki 1438/2007). Varusmiehille tehdään terveystarkastuksia, jotka kattavat koko asevelvollisen ikäluokan. Näiden tarkastusten tiedot ovat pääasiassa vain puolustusvoimien käytössä, vaikka niitä voitaisiin hyödyntää laajemminkin. Varusmiehille tarjotaan myös sosiaalikirjuriin palveluita varusmiesaikana ja kotiutumisasiheissa. Varusmiehillä on palveluksen keskeytyessä ja ennen heidän kotiutumistaan mahdollisuus kotiutuskeskusteluun, jonka perusteella voidaan tarvittaessa laatia kotiutumissuunnitelma yhteistyössä eri viranomaisien kanssa. Sosiaalikirjuri toimii yhteyshenkilönä kuntien sosiaalitoimistoihin, järjestöihin ja muihin sidosryhmiin päin (Särmäkari, 2011).

4.1.10. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) säätelee oikeudesta saada tieto viranomaisen julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista rajoituksista samoin kuin viranomaisen velvollisuuksista. Tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisen toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja varojen käyttöä, muodostaa mielipiteensä ja vaikuttaa julkisen vallan käyttöön sekä valvoa oikeuksiaan ja etujaan (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999).

Viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Rajoitukset on erikseen lueteltu. Nuorten parissa työskentelevien kannalta esimerkiksi oppilashuoltoon liittyvät rajoitukset on huomioitava. Lain 6 luvun 24§:n mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja. Lisäksi henkilötietolain (523/1999) perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon tiedot ovat luottamuksellisia, arkaluonteisia ja salassa pidettäviä. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta säätelee luvussa 5 pykälässä 17 kuitenkin myös siitä, että tietojen saamista viranomaisen toiminnasta ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyyntäjä kohdellaan tasapuolisesti (Laki 621/1999).

4.1.11. Henkilötietolaki

Henkilötietolain (523/1999) tarkoituksena on turvata yksityiselämän ja yksityisyyden suoja henkilötietoja käsiteltäessä. Pääsääntöisesti henkilötietoja käsiteltäessä tulee noudattaa henkilötietolain

pykälä. Henkilötiedoilla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan koko tiedon käsittelyn elinkaarta, eli keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä. Henkilötietoja kerätessä yhteiseen järjestelmään muodostuu henkilökisteri, jonka käsittelyä henkilötietolaki ohjaa.

Henkilötietojen yleisistä käsittelyä koskevista periaatteista monialaisen yhteistyöryhmän näkökulmasta oleelliseksi nousevat käyttötarkoitussidonnaisuus ja käsittelyn yleiset edellytykset. Henkilötietolain perusteella keskeinen vaatimus henkilökisterinpitäjälle on henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen määrittely. Tämän määrittelyn perusteella voidaan arvioida, mitkä ovat toiminnan kannalta tarpeellisia ja virheettömiä henkilötietoja. Käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomia tietoja ei saa käsitellä. Esimerkiksi terveydenhuollon toimintayksiköissä muodostuu henkilökistereitä potilaan hoitoa varten, ja sosiaalihuollossa muodostuu erillisiä henkilökistereitä eri sosiaalihuollon lainsäädännössä määriteltyjen tehtävien hoidossa. Tästä johtuen näihin henkilökistereihin voi kerätä vain ja ainoastaan niiden tehtävien hoitoon liittyviä tietoja. Lisäksi näitä tietoja ei pääsääntöisesti saa käyttää muihin tarkoituksiin kuin alkuperäiseen tarkoitukseensa.

Moni viranomaisrekisteri käsittelee arkaluonteisia, salassa pidettäviä tietoja (esim. terveydenhuolto, sosiaalihuolto), joista tietojen luovuttaminen on pääsääntöisesti sallittua ainoastaan asianomaisen henkilön suostumuksella tai lainsäädäntöön perustuvalla oikeutuksella. Tästä johtuen henkilötietolain voidaan nähdä rajoittavan tietojen käyttöä yksittäisten tapausten kohdalla monialaisen yhteistyöryhmän kannalta, mutta tilastotietojen käyttöä se ei rajoita. Alueellisesti ja paikallisesti voidaan siis tuottaa tilastotietoa palvelujen käytöstä ja nuorten elinoloista ja tietoa voidaan katsella ja hyödyntää, kun seurataan palvelujen kasaantumista tai palvelujen käytön kohdentumista tiettyyn ikävaiheeseen tai ongelmatilanteeseen. Henkilötietolaki on yleislaki, joten eri hallinnonalojen mahdollisissa muissa laeissa olevia erityissäännöksiä sovelletaan ensisijaisena henkilötietolain säännöksiin nähden.

4.1.12. Yhteenveto

Nuoria koskevia lakeja on paljon ja hankalaksi tilanteen tekee se, että ei ole mitään yhtenäistä ryhmää nuoriso, jonka voisi niputtaa ja käsitellä ryhmänä. Nuorisolaki määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi, joten nuorisoon kuuluu alaikäisiä, joita käsitellään omilla laeillaan, ja aikuisia, joita koskevat omat lakinsa. Lisäksi on erilaisia ohjeistuksia alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille.

Lastensuojelulaki on merkittävä alle 18-vuotiaita koskeva laki, jonka tarkoitus on turvata lapsille turvallinen kasvu ja kehitys. Nuorisolaki laajentaa erityistä tukea kaikkiin alle 30-vuotiaisiin ja on tarkoitettu tukemaan nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä edistämään nuorten aktiivista kansalaisuutta. Opiskelijoiden terveyden turvaamiseen on omat lakinsa ja etunsa ja työssäkäyville on oma turvansa ja etunsa työnantajan puolesta.

Nuorisotakuu yhdessä Nuorisolain kanssa pyrkii peittämään kuopan, joka voi syntyä itsenäistyvälle nuorelle, joka ei löydäkään paikkaansa. Asioihin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa estää syrjäytymistä ja yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle putoamista. Nuorisotakuu on tärkeä ja merkittävä uudistus nuorison koulutukseen ja työelämään ohjaamisessa.

4.2. MUITA OHJEISTUKSIA JA TOIMINTAMALLEJA

4.2.1. Nuorten työpajatoiminta

Nuorten työpajatoiminta on monialaista toimintaa, joka sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa sosiaalialan palvelujen ja avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastoon. Sen päätehtävänä on tukea nuoren elämäntaitoja, sosiaalista vahvistumista, omatahtista yhteisöllistä kasvua ja tekemällä oppimista. Työpajatoiminta mahdollistaa ohjatun ja tuetun työnteon sekä räätälöidyn polun koulutukseen. Toiminta mahdollistaa myös koulutuksen loppuun suorittamisen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa sekä avoimille markkinoille työllistymisen. Nuorten työpajatoiminta on tarkoitettu alle 29-vuotiaille (Nuoret koulutukseen ja työelämään, 2013).

Nuorten työpajapalveluja on ollut 1980-luvun alusta alkaen. Vuonna 2010 palveluja oli tarjolla 264 kunnassa, kun taas 68 kunnassa niitä ei ole tarjolla lainkaan. Palvelut ovat kuntien, säätiöiden tai erilaisten yhdistysten tai yhteisöjen ylläpitämiä (Työpajapalveluista, 2013).

4.2.2. Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka ensisijaisena tavoitteena on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa mahdollisuuden turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin ja etsii ratkaisuja nuoren ongelmiin yhdessä nuoren kanssa sekä auttaa häntä saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Nuori saa tukea, jos hän sitä itse haluaa. Etsivää nuorisotyötä teki yli 340 henkilöä 279 kunnassa ympäri Suomea vuonna 2012 (Etsivä nuorisotyö).

4.2.3. Aikalisä-toimintamalli

Aikalisä-toimintamalli (Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen –toimintamalli) kehitettiin vuosina 2004-2005 Stakesin (vuodesta 2009 lähtien Terveyden ja hyvinvoinnin laitos), puolustusvoimien, työministeriön (vuodesta 2008 lähtien Työ- ja elinkeinoministeriön) sekä Helsingin ja Vantaan kaupunkien yhteisessä hankkeessa. Vuosien 2006-2010 aikana toimintamallia on levitetty valtakunnallisesti ja vuoden 2010 syksyllä malli oli käytössä noin 150 kunnassa (Särmäkari, 2011).

Aikalisä-toimintamallissa hyödynnetään viimeistä lakisäateistä julkista kontaktia kokonaiseen ikäluokkaan tarjoamalla nuorelle miehelle tilaisuus tarkastella elämäntilannettaan ja vaihtoehtojaan aktiivisen ja tavoitteellisen tuen avulla. Tapaamisissa kutsuntojen ja asepalvelun keskeytysten yhteydessä muodostuu kuva kunkin nuoren miehen elämäntilanteesta ja toiminta- ja selviytymiskyvystä. Tukea ja ohjausta tarvitseville nuorille tarjotaan mahdollisuus päästä oman kotikunnan Aikalisä-tukipalveluun Aikalisä-lähetteellä (Särmäkari, 2011).

Toimintamalli koostuu kolmesta osasta: palveluun ohjaamisesta, tukipalvelusta sekä palveluohjauksesta. Tukipalvelun muodostaa henkilökohtainen ohjaus, selvittely ja tuki, ja sen tarkoituksena on tukea nuorta miestä oman elämän järjestymisessä. Tukipalvelua toteuttavat kuntien sosiaali-, terveys- ja nuorisotalan työntekijät, jotka ovat saaneet Aikalisä-koulutuksen. (Appelqvist-Schmidlechner ja muut, 2011).

4.2.4. Ankkuritoiminta

Ankkuritoiminta on varhaista puuttumista lasten ja nuorten rikollisuuteen. Työtä tehdään moniammatillisissa ankkuritiimeissä. Työote mahdollistaa nuorten tekemien rikosten ja väkivallan tekijöiden ja uhrien tilanteen selvittämisen kokonaisvaltaisesti. Vaikeuksissa olevat tunnistetaan ja ohjataan tarpeen mukaisen avun ja tuen piiriin. Ankkuritiimeissä käsitellään kaikki alle 18-vuotiai-

den lasten ja nuorten tekemiksi epäillyt rikolliset tapahtumat. Poliisi on usein ensimmäinen kontakti, mutta hänen rinnallaan alkuselvitykseen osallistuu myös sosiaalityöntekijä ja mahdollisesti muitakin ankkuritiimiläisiä. Alkuvaiheen jälkeen lapsi, nuori tai hänen perheenjäsenensä ohjataan tarvittavan tuen piiriin, esimerkiksi sosiaalityöntekijän tai sairaanhoitajan puheille. Keskusteluilla ja tilanteen selvittelyllä pyritään katkaisemaan lapsen tai nuoren rikollinen käyttäytyminen heti sen alkuvaiheessa (Kinnunen, Lidman & Kaakinen, 2012).

Ankkurissa käsitellään myös poliisin tietoon tulleet perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapaukset. Osallisiin pyritään ottamaan yhteys mahdollisimman nopeasti. Poliisi selvittää tapausta rikoksena, sosiaalityöntekijä selvittää lastensuojelutarvetta sekä psykiatrinen sairaanhoitaja tarjoaa keskustelua-pua ja varmistaa, että perhe saa riittävän avun ja tuen (Kinnunen, Lidman & Kaakinen, 2012).

Toistaiseksi Ankkuritoimintaa on ollut vain Kanta-Hämeen alueella eli Forssassa, Hämeenlinnassa ja Riihimäellä. Toiminta on ollut tehokasta: ankkuritiimien arvioiden mukaan alle viisi prosenttia ankkuritoiminnassa olleista nuorista toistaa myöhemmin rikoksensa (Kinnunen, Lidman & Kaakinen, 2012). Tämä on merkittävä saavutus.

Ankkuritoiminta on palkittu Hyvä teko lapselle –palkinnolla huhtikuussa 2013. Toiminta on valtakunnallistettu ja ankkuriryhmä aloitti toimintansa huhtikuussa 2013 (Kononen & Wallenius, 2013).

4.2.5. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyö

Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyön mission, vision ja strategian 2015 eli Läsnäolon nuorisotyö -dokumentin vuonna 2007. Se linjaa ehkäisevän ja korjaavan nuorisotyön strategiaa ja tukee seurakuntien työyhteisöjä arvioimaan ja kehittämään toimintaansa ja tehtäväänsä erityistä tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä parissa sekä laatimaan oma seurakunnan erityisnuorisotyön strategia (Läsnäolon nuorisotyö, 2007).

Erytisnuorisotyössä noudatetaan kirkon kasvatustyön periaatteita sekä lakisääteisen lastensuojelu- ja sosiaalityön ja muiden lakien tuomia velvoitteita. Seurakunnan toteuttama erityisnuorisotyö on kristillistä kasvatustyötä, joka tapahtuu virallisen lastensuojelutyön tukena ja rinnalla. Toimintaperiaatteissa lähtökohtana on lapsen ja nuoren edun vaaliminen ja esillä pitäminen. Tärkeää on myös kyky yhteistyöhön yhteiskunnan virallisten tuki- ja palvelujärjestelmien ja vapaaehtoistojen kanssa. Erytisnuorisotyön menetelmiä ovat etsivä työ, yksilötyö ja pienryhmätyö. Työssä jalkaudutaan kaduille, kouluihin, oppilaitoksiin ja koteihin eli kaikkialle sinne, missä nuoret elämänsä viettävät (Läsnäolon nuorisotyö, 2007).

Etsivässä työssä apua tarvitseviin nuoriin pyritään saamaan kontakti, jolloin heille voidaan välittää tietoa eri toiminta-, palvelu- ja auttamispisteistä sekä erilaisista ryhmistä ja toiminnoista, joista voisi olla yksittäiselle nuorelle apua ja hyötyä. Yksi kirkon etsivän työn vakiintuneista toteutustavoista on Palveluoperaatio Saapas, joka on ensisijaisesti kohdistettu alle 18-vuotiaille, mutta vanhemmatkin nuoret voivat saada apua palvelun kautta. Kirkon erityisnuorisotyötä tehdään myös mm. vankiloissa (Läsnäolon nuorisotyö, 2007).

Evankelis-luterilaisen kirkon pääasiallinen nuorisotyön muoto on isostoiminnan järjestäminen. Monissa seurakunnissa järjestetään myös nuorten iltoja ja muita nuorille suunnattuja tilaisuuksia. Lisäksi kirkko toteuttaa koulu- ja oppilaitosyhteistyötä (Haastettu kirkko, 2012).

4.2.6. Yhteenveto

Nuoren elämän erilaisiin nivelvaiheisiin on kehitetty erilaisia keinoja, joilla voidaan auttaa nuorta eteenpäin elämässään. Jos perinteinen väylä opiskeluineen ei ole jostain syystä onnistunut, tarjolla on muitakin vaihtoehtoja, kuten työharjoittelu ja työpajatoiminta. Lisäksi tarjolla on keskus-

teluapua, johon nuori voi hakeutua itse tai tarvittaessa nuori pyritään ohjaamaan sellaisen pariin. Lisäksi on kehitetty erilaisia toimintamalleja erikoistilanteisiin, kuten varusmiespalvelun keskeyttä-jille tai rikolliseen toimintaan syyllistyneille. Ne pyrkivät olemaan varhaisen vaiheen puuttumista tilanteeseen, jossa nuoren elämänpolku saattaisi lähteä ei-toivotulle tielle. Nuori saa tällöin mahdollisuuden pysähtyä ja punnita elämäntilannettaan aikuisten ammattilaisten kanssa.

Kolmas sektori on myös aktiivinen toimija nuorisotyössä. Seurakunnat ovat tehneet jo pitkään etsivän nuorisotyön kaltaista työtä. Lisäksi he pyrkivät auttamaan nuoria sekä tarjoamaan heille toimintansa kautta monenlaista tekemistä. Erilaiset järjestöt organisoivat monenlaista toimintaa ja palvelua, jotka koskettavat myös nuoria. Esimerkiksi 4H tarjoaa kerhotoimintaa, työmahdollisuuksia sekä väylän tutustua yrittäjyyteen. Suomen Punainen Risti ylläpitää Nuorten turvataloja, jotka tarjoavat mm. turvaa akuutteihin kriisitilanteisiin sekä ystävöimintää. Nuorten ystävät on sosiaali- ja terveysalan asiantuntija ja vaikuttajajärjestö, joka toimii lasten ja nuorten terveyden hyväksi järjestämällä mm. työllistymispalveluja osatyökykyisille. Lisäksi erilaiset harrastus- ja urheiluseurat sekä mm. partio järjestävät harrastusmahdollisuuksia eri-ikäisille nuorille.

Nuorille tarjottavia palveluja on paljon ja nuorten ongelmana voikin olla tiedon löytämisen vaikeus erilaisista palveluista ja mahdollisuuksista. Keskitettyä tietoa palveluista ei ole useinkaan saatavilla. Palvelut vaativat myös nuoren omaa aktiivisuutta, yleensä pitää itse hakeutua palvelun pariin, paitsi etsivässä nuorisotyössä, jossa työntekijä etsii nuoren ja pyrkii ottamaan häneen kontaktin.

4.3. NUORTEN ELINOLOJA JA NUORILLE SUUNNATTUJA PALVELUJA KOSKEVIA TIETOJA KÄSITTELEVÄT, REKISTERÖIVÄT JA TILASTOIVAT JULKISEN SEKTORIN TIETOJÄRJESTELMÄT

4.3.1. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

Rekistereihin voidaan tallettaa myös muita julkisen työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelun, järjestämisen ja seurannan kannalta tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja. Rekistereihin voi kuulua myös asiakirjoja ja muita tiedostoja (Laki 916/2012).

Asiakastiedot tallennetaan URA-järjestelmään ensimmäisellä käynnillä. Työttömäksi voi ilmoit-tautua myös sähköisesti, jolloin tiedot tarkistetaan ja täydennetään (Miten Ely-keskus käsittelee asiakastietoja, 2013). Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta määrittää 13 luvun pykälän 4 mukaan kaikki asiakasta koskevat tiedot poistettavaksi, kun asiakkuuden päättymisestä on kulunut viisi vuotta.

Työ- ja elinkeinoministeriö laatii työnvälitystilastoja ely-keskusten asiakkaista käyttäen hyväkseen URA-tietojärjestelmän asiakastietoja. Tilastoja tehdään avoimista työpaikoista, Ely-keskuk-siin ilmoittautuneista työnhakijoista sekä työvoimapolitiittisista palveluista, kuten työvoimakoulu-tus, palkkatuet, valmennus, kokeilut ja vuorotteluvapaa. Työttömyyttä tilastoidaan kuukausittain ilmoittamalla työttömien työnhakijoiden sekä eri palveluissa olevien lukumäärät. Osasta tieto-ja tehdään myös kolmannes-, neljännes-, puolivuosi ja vuositilastot. Tilastokeskuksen tekemä työvoimatutkimus perustuu otantaan Ely-keskusten asiakasrekisterin tiedoista. Menetelmien ja noudatettujen säädösten ja suositusten eroavaisuudet selittävät tulosten erot (Työnvälitystilasto, 2013).

4.3.2. Terveystietojärjestelmät

Terveystietojärjestelmät on käytössä erilaisia potilastietojärjestelmiä, potilaskertomusjärjestelmät perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa ja lisäksi erilaisia muita järjestelmiä kuvan-tamiseen, laboratoriotoimintaan, erilaisten mittausten tekemiseen ja seurantaan sekä toimen-

piteiden kuten leikkausten dokumentointiin. Potilaskertomusjärjestelmät ovat potilastietojen käsittelyn ja hallinnan kannalta tärkeimmät tietojärjestelmät terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on ohjeistanut ja rahoittanut potilaskertomusjärjestelmien kehittämistä kansallisten määräysten mukaisiksi. Kansalliset määritykset koskevat tietoturvallista tiedon käsittelyä ja luovutusta, sähköistä suostumusta, lokitietoja ja niiden käyttöä, tietoturvallista kommunikaatioalustaa sekä sähköistä allekirjoitusta (Nykänen, 2010). Suomessa noudatetaan avointa HL7-standardia rajapinnoissa ja tietojen välityksessä. Lisäksi on kansallisesti määritelty rakenteiset, potilaan hoitoon liittyvät keskeiset tiedot (ns. ydintiedot), jotka perustuvat yhteisesti määriteltyihin käsitteisiin, merkeihin, luokituksiin ja koodistoihin (Hartikainen ja muut, 2009).

Suomessa on julkisessa terveydenhuollossa käytössä seuraavia, eri toimittajien kehittämiä potilastietojärjestelmiä:

- Yliopistollisissa sairaaloissa (TAYS, TYKS, KYS ja HUS) Uranus/Miranda,
- Pegasos-järjestelmiä perusterveydenhuollossa,
- Effica-järjestelmiä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa,
- Graafinen Finstar perusterveydenhuollossa Uudellamaalla,
- Mediatrij-järjestelmiä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa,
- Abilitaj-järjestelmä ruotsinkielisen rannikkoseudun perusterveydenhuollossa,
- Oulun yliopistosairaalassa ESKO-potilaskertomusjärjestelmä.

Yksityisessä terveydenhuollossa on käytössä osittain samoja, osittain pienempien toimittajien kehittämiä muita potilastietojärjestelmiä. Potilastiedot on kauttaaltaan Suomessa digitalisoitu ja myös kuvien käsittely on digitaalista.

Potilastietojärjestelmiin tallennetaan henkilöiden terveydentilaa ja hoitoa koskevia tietoja, jotka ovat luottamuksellisia, salassa pidettäviä ja arkaluonteisia (Henkilötietolaki, 523/1999). Tietojen dokumentoinnista on säädetty Potilasasiakirja-asetuksella (Potilasasiakirja-asetus 298/2009) ja katselua ja luovutusta valvotaan lokitiedostojen avulla (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä, 159/2007). Henkilön terveydentilaa kuvaavien tietojen käsittelylle, säilytykselle, katselulle ja luovutukselle asetetaan Suomessa tiukat tietosuojamääritykset. Terveydenhuollon yksiköt ovat potilastietojen rekisterinpitäjiä ja he vastaavat tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen tietoturvallisesta käsittelystä ja luovutuksista.

Parhailtaan on käynnissä Kansallinen Terveydenhuollon Arkkitehtuuri-kehitys (KanTa), joka perustuu vuonna 2007 säädettyjen terveydenhuollon sähköistä asiointia koskevien lakien (61/2007, 159/2007) toimeenpanolle. Lakien mukaisesti Kela vastaa kolmen erillisen valtakunnallisen tietojärjestelmäpalvelun eResepti (reseptitietokeskus), eArkisto (kansallinen terveydenhuollon asiakirja-arkisto) ja eKatselu (kansalaisen katseluyhteys) toteuttamisesta.

KanTa pyrkii tehostamaan hoitoa ja parantamaan potilasturvallisuutta.

KanTa-palvelujen tavoitteena on:

- toteuttaa potilas- ja reseptitietoja koskevan lain mukainen potilastietojen säilyttäminen sähköisessä muodossa
- edistää siirtymistä paperien käsittelystä tietojen sähköiseen käsittelyyn ja hallintaan
- nopeuttaa ja helpottaa tietojen löytymistä, kun hoito on sirpaloitunut eri terveydenhuollon palvelujen tuottajille – riippumatta siitä, missä organisaatiossa hoitoa annetaan

- pitää huolta potilaan tietosuojasta
- toteuttaa kansalaiselle katseluyhteys omiin terveystietoihinsa.

Tulevaisuudessa hoitohenkilökunnalla tulee olemaan mahdollisuus saada tarvittavat potilastiedot ja apteekilla reseptitiedot käyttöönsä ympäri Suomea. KanTa-palvelujen avulla pyritään toteuttamaan seuraavat kolme päätavoitetta (Aaltonen ja muut, 2012):

- terveydenhuollon ammattilaisten työ helpottuu, nopeutuu
- potilaan hoidon laatu paranee
- koko terveyspalvelujärjestelmän kustannustehokkuus kasvaa.

Kaksi ensimmäistä tavoitetta edellyttävät hoidossa ja terveyden edistämisessä tarvittavien tietojen saamista ammattilaisten ja kansalaisten itsensä käyttöön milloin tahansa riippumatta siitä, missä tiedot ovat syntyneet (tiedon saatavuus ja yhteiskäyttö), sekä tietojen automaattista analysointia ja järjestämistä hoitopäätösten tueksi. Kolmas tavoite vaatii tietoja ja toiminnallisuutta nykyistä tehokkaampien toimintamallien suunnittelemiseksi ja ohjaamiseksi (toiminnanohjaus).

Kansallisen terveystietojärjestelmän (KanTa) perustaminen edistää sinällään ensimmäisen tavoitteen saavuttamista, kun taas potilastietojen yhtenäinen rakenteistaminen KanTa-arkiston edellyttämällä tavalla mahdollistaa toisen tavoitteen saavuttamisen. Kolmas tavoite vaatii toiminnan ja potilaiden ohjaamiseen kykenevää toiminnallisuutta, jossa yhdistyvät sekä potilaan hoitotiedot että palvelutoiminnan prosessia ohjaavat tiedot. KanTa-palvelut tulevat mahdollistamaan potilaan keskeisten tietojen saatavuuden yli organisaatiorajojen. Uusia toiminnallisuuksia voidaan rakentaa tälle pohjalle (Aaltonen ja muut, 2012). Sairaanhoidopiireissä ja sosiaali- ja terveystieteissä onkin laajamittaisesti jo lähdetty tehostamaan hoitoprosesseja ja liittämään toiminnanohjaus johtamisprosesseihin.

Potilastietojärjestelmistä tuotetaan tietoa myös valtakunnalliseen tilastointiin. Hoitoon liittyvien tietojen tilastointi liittyy valtakunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoilmoitusjärjestelmään (HILMO) ja AvoHILMO-rekisteriin (perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus) (Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus, 2013).

Potilastietojen sähköinen käsittely ja organisaatioiden välinen sähköinen potilastiedon luovuttaminen ja vastaanottaminen ovat lisääntyneet Suomessa 2000-luvulla nopeasti. Julkisten ja yksityisten terveydenhuollon toimintayksiköiden käytössä olevat potilastietojärjestelmät muodostavat tällä hetkellä vielä heterogeenisen järjestelmäkokonaisuuden, jossa eri järjestelmien välinen yhteistoiminnallisuus on heikkoa. Nykyisin käytössä olevat potilastietojärjestelmät muodostavat kuitenkin kansallisen arkkitehtuurin kehittämisen lähtökohdan, perustason operatiivisen tietojenkäsittelykokonaisuuden, jonka tuottamia tietoja kansallinen potilastietoarkisto jatkossa tulee säilyttämään ja luovuttamaan (Nykänen, 2010). Kansallisen potilastietoarkiston tiedot ovat terveydenhuollon ammattilaisten käytettävissä valtakunnallisesti potilaan suostumuksella ja hoitosuhteen ollessa voimassa.

4.3.3. Sosiaalihuollon tietojärjestelmät

Sosiaalihuollon tietojärjestelmien ensisijainen tarkoitus on olla asiakastyön tukena ja tarjota asiakas kohtaista tietoa. Tietojärjestelmiin dokumentoidaan asiakaskäynnit pääosin vapaana, kuvailevana tekstinä. Rakenteistettuja, helposti tilastoitavia kenttiä on vähän. Jotain tärkeimpiä tietoja on rakenteistettu, kuten lastensuojelun asiakassuunnitelmat, jotta niiden määrää päästään laskemaan tilastollisesti.

Tällä hetkellä kuntien sosiaalityössä on varsin vähän tarjolla tietojärjestelmävaihtoehtoja ja tilan-

ne on heterogeeninen. Eniten käytetyt järjestelmät ovat Yksilö- ja perhehuolto Effica (Effica YPH) ja Proconsona. Niitä räätälöidään maksusta kuntien toiveiden mukaisesti.

Tilannetta sosiaalityössä on pyritty kehittämään kansallisesti. Vuosina 2008-2011 käynnissä ollut Sosiaalialan tietoteknologiahanke (Tikesos) on tuottanut tulevaisuuden sosiaalialan kansallisen kokonaisarkkitehtuurin (SOKKA), joka kuvaa kansalliset sosiaalialan tiedonhallinnan linjat ja ratkaisut. Arkkitehtuuria on tarkoitettu soveltaa kansallisesti sosiaalialan tietojenkäsittelyn kehittämisessä ja myös paikallisten ja alueellisten toimijoiden arkkitehtuurikehityksessä. Tikesos-hankkeessa tehty arkkitehtuurityö kattaa sekä sosiaalihuollon kansallisen kokonaisarkkitehtuurin kuvauksen että sen hallintaan kuuluvien määritysten laatimisen. Työssä sovellettiin JHS 179-suositusta arkkitehtuurimenetelmästä ja julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin kuvauksia. Tärkeä osio Tikesos-hankkeessa oli sosiaalihuollon tietomallin kehittäminen. Hankkeessa mallinnettiin asiakastietojen käsitteelliset sisällöt ja tietojen väliset keskinäiset suhteet. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoissa käytettävät tietorakenteet on hankkeessa kuvattu sosiaalihuollon asiakastietomallin muodossa. Sosiaalihuollon asiakastietomalli koostuu yleiskäyttöisestä tietokomponenttikirjastosta ja asiakirjarakenteista (Laaksonen ja muut, 2013).

Tulevaisuuden kehittämisessä on tavoitteena, että asiakasta koskevat tiedot ovat nykyistä paremmin hyödynnettävissä asiakastyössä. Tätä tavoitetta tuetaan

- luomalla yhteisiä toimintatapoja asiakastyön dokumentointiin
- yhdenmukaistamalla asiakasasiakirjojen sisältöjä ja rakenteita
- kehittämällä sosiaalihuollon tietohallintoa ja asiakirjahallintoa
- kehittämällä sosiaalihuollon ammattilaisia tukevia tietojärjestelmäratkaisuja
- kehittämällä valtakunnallisia tietojärjestelmäratkaisuja edistämään tiedon saatavuutta.

Tavoitteena on se, että tiedon saatavuus paranee, kun otetaan käyttöön järjestelmästä ja organisaatiosta riippumattomat yhtenäiset tietosisällöt ja –rakenteet ja siten voidaan yhdenmukaistaa kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti sosiaalialan tiedonhallintaa ja asiakastietojen rekisteröintiä (Sosiaalihuollon tiedonhallinta, 2013).

4.3.4. Opiskelijahallinnon tietojärjestelmät

Opiskelijahallinnon tietojärjestelmiä on erilaisia, mutta lukumääräisesti niitä on suhteellisen vähän ja ne on rakennettu tietyille koulutusasteelle tai tietyyn tarkoitukseen. Järjestelmät eivät toimi keskenään yhteen, eivätkä tarjoa avoimia rajapintoja. Eri järjestelmien opetuksen ja opintohallinnon käsitteet ja tietomallit vaihtelevat (Kansallinen opintohallinnon viitearkkitehtuuri, 2012). Opiskelijahallinnon ohjelmia ovat mm. Primus W4 ja Helmi Oppilashallinto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) toteuttaa yhdessä opetushallituksen kanssa opintohallinnon viitearkkitehtuuria osana Oppijan palvelut -hanketta, joka on osa vuosina 2009-2015 toimivaa Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelmaa (SADe). Ohjelman tarkoituksena on tuottaa kustannustehokkaita, laadukkaita, asiakaslähtöisiä ja yhteistoiminnallisia sähköisiä palvelukokonaisuuksia (Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelma). Viitearkkitehtuuri tarjoaa puitteet, joiden sisällä opintohallinnon toiminnan kehittäminen, tietojen hallinta ja tietojärjestelmät voidaan toteuttaa. Tarkoitus on, että uudet opintohallinnon tietojärjestelmäratkaisut pyritään sovittamaan tähän tavoitearkkitehtuuriin. Etuna kansallisesti määritetyssä opintohallinnon viitearkkitehtuurissa on mm. keskeisimpien tietojen yhdenmukaistaminen (Kansallinen opintohallinnon viitearkkitehtuuri, 2012). Tulevaisuudessa voidaan saada paremmin tietoa opiskelijoiden tilanteesta ja kunnittain tietoa esimerkiksi koulujen tilanteesta ja häiriöistä.

4.3.5. Työpajojen ja etsivän nuorisotyön tietojärjestelmät

Kuntien työpajoilla ja etsivässä nuorisotyössä on ollut omat tapansa kirjata asiakastietoja, mitään yhtenäistä käytäntöä ei ole ollut. Tiedonkeruun käytäntöihin on voinut vaikuttaa OKM:n järjestämä työpajojen ja etsivän nuorisotyön asiakasvirtoja kartoittava vuosittainen kysely, joka on ohjannut kuntia keräämään tietoja työpajojen ja etsivän nuorisotyön asiakkaista.

Jyväskylän seudulla luotiin 2009 PAR-järjestelmät vastaamaan OKM:n kyselyn asettamiin tarpeisiin, PARty työpajoille ja PAREnt etsivään nuorisotyöhön. Pian moni muukin kunta halusi saada järjestelmän käyttöönsä ja ESR-rahoituksen myötä 2012 järjestelmät otettiin käyttöön monessa kunnassa ympäri Suomea. Järjestelmiä on kehitetty käyttäjien, ministeriön ja tutkijoiden toiveiden mukaisesti ja hallinnoijana sekä taustaorganisaationa toimii Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry. OKM rahoittaa kehittämisen, käyttökoulutuksen ja käyttäjätuen. Kunnille järjestelmät ovat maksuttomia. PARty ja PAREnt eroavat toisistaan vain ministeriölle lähetettävien tietojen osalta, muuten järjestelmien käyttö on samanlaista.

Järjestelmiin saa syötettyä mm. seuraavia tietoja: asiakkaan perustiedot (nimi ja osoite), koulutustausta, mitä kautta palveluun on tullut, yhteistyön pituus (alku- ja lopetuspäivämäärä), yhteistyön lopettamisen syy, yhteistyön luonne (miten asiakas on tavoitettu), asiakkaan tilanne (koulussa, töissä), pääasiallinen toimeentulo, pääasiallinen asuminen, toimenpiteisiin ohjaaminen, ensisijainen ohjaus eteenpäin pääsemiseksi, asiakkaan tavoite (etsivässä työssä) ja työ sopimustiedot (työpajoilla). Syötetyistä tiedoista pystyy seuraamaan asiakkaan polkua palvelussa.

Järjestelmästä saa suoraan tuotettua tilastomuotoista tietoa, mutta sen tietoja voi siirtää myös Exceliin, jolloin tilastotietoja saa esitettyä graafisessa muodossa. Tilastoja saa tuotettua mm. sukupuolittain, ikäryhmittäin, äidinkielen mukaan ja uudet ja vanhat asiakkaat eriteltyinä. Tilastojen aikajakson voi valita vapaasti.

Järjestelmässä on myös muistio, johon voi kirjata tapahtumia, kuten käyntitietoja, tai tietoja asiakkaasta. Kirjauksia voi tehdä myös erilaisten viestien, kuten Facebook-viestien, määräästä. Sanalliset kentät saa myös tuotettua koosteena ilman yksilöiviä henkilötietoja.

Uusin versio (3) järjestelmistä otetaan käyttöön vuoden 2013 aikana. Se mahdollistaa organisaation ja työntekijöiden seuraamisen siten, että tiedoista saa muodostettua anonymoituja tilastoja esimerkiksi siirrettäväksi muihin tarkoituksiin.

Järjestelmästä on tarkoitus suunnitella yhteinen, valtakunnallinen tietokanta, josta saisi tuotettua tilastoja esimerkiksi kunnittain, seutukunnittain tai maakunnittain. Tarkoituksena on toteuttaa myös mahdollisuus siirtää OKM:n kyselyyn vaadittavat tiedot kokonaan sähköisesti nykyisen tulostamisen ja tietojen käsin kirjaamisen sijaan.

4.3.6. Valtakunnallinen tiedonkeruu

Internetin kautta on saatavilla enenevässä määrin erilaista tilastotietoa. Esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Tilastokeskus jakavat keräämiään tietoja tilastomuodossa kaikkien saataville. Tilastoja on sekä ilmaisia että maksullisia. Monet palvelut, kuten THL:n tarjoama Hyvinvointikompassi, mahdollistavat tietojen etsimisen ja raporttien muodostamisen omien valintojen mukaan, esimerkiksi alueittain tai aiheittain.

Tilastokeskus julkaisee ja ylläpitää kansallisia luokitus suosituksia, joiden mukaan tilastoja voidaan etsiä ja luokitella. Tilastoja saa esimerkiksi asumisesta, koulutuksesta, sairaanhoidosta, lastensuojelusta, oppilaitosten opiskelijoista ja tutkinnoista, työttömyysturvasta ja velkaantumisesta. Lisäksi Tilastokeskuksen sivuilta löytyy mm. poliisin PATJA-järjestelmästä koostettu Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tullut rikollisuus –tilasto, josta tietoja on mahdollista saada kunnittain ja ikäryhmittäin (Tilastokeskus, 2013).

SOTKANet on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tietopalvelu, joka sisältää myös indikaattoripankin. Palvelu tarjoaa väestön hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tilastotietoja kunnittain

vuodesta 1990 alkaen (Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2013). THL tarjoaa myös Hyvinvointikompassi-palvelun alueelliseen hyvinvoinnin seurantaan. Palvelu on avattu toukokuussa 2012 ja sitä vielä kehitetään. Hyvinvointikompassin tarkoituksena on antaa yleiskuva hyvinvoinnin ja terveyden sekä niihin liittyvien palvelujen kehityksestä Suomessa. Palvelu tarjoaa mahdollisuuden vertailla valitun alueen, kuten kunnan, tilannetta toisiin alueisiin. Palvelussa on noin 100 indikaattoria (Hyvinvointikompassi, 2013).

Terveytemme.fi –palvelu on THL:n ylläpitämä sivusto, joka tarjoaa tilasto- ja seurantatietoja väestön terveydestä ja hyvinvoinnista alueittain ja väestöryhmittäin. Sivusto sisältää hyvinvointi- ja terveysindikaattoreita sekä tulospaportteja. Tietoja pääsee tarkastelemaan graafisessa muodossa, kuten kartalla ja erilaisina diagrammeina (Terveytemme.fi 2013). TEAviisari on myös THL:n tarjoama palvelu, joka näyttää kunnan tai muun alueen terveyden edistämistäktiivisuuden. Tietoja pääsee myös vertailemaan alueittain. Terveyden edistämistäktiivisuutta pääsee tarkastelemaan seuraavien toimialojen mukaan: perusterveydenhuolto, peruskoulut, liikunta sekä kuntajohto (TEAviisari näyttää kunnan terveydenedistämistäktiivisuuden (TEA) suunnan, 2013).

THL on mukana myös Nuorten elinolot –vuosikirjojen tuottamisessa yhdessä Nuorisoasiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Vuosikirjat tarjoavat nuoria koskevaa tutkimustietoa ja tilastollista aineistoa. Vuosikirjoja on ilmestynyt yhdeksän vuodesta 2001 alkaen ja niistä kullakin on oma teemansa. Esimerkiksi viimeisimmän kirjan teema on ollut lapset ja nuoruuden instituutiot (Nuorten elinolot –vuosikirja, 2013).

Kela pitää yllä omaa tilastotietokantaansa Kelastoa. Sinne on koottu tilastotietoa Kelan hoitamasta sosiaaliturvasta, etuisuuksien saajista, maksetuista ja keskimääräisistä etuisuuksista. Lisäksi tietokannasta löytää tietoa Kelaan saapuvista hakemuksista ja niiden ratkaisuksista ja ratkaisuaajoista. Raportteja saa etuuskittain, esimerkiksi asumistuesta, eläkkeistä, kuntoutustuesta, lapsiperheen tuista, opintotuesta sekä työttömien tuista sekä ikäryhmittäin ja kunnittain tai alueittain. Kelan terveyspuntari-palvelu tarjoaa tietoa kansantaudeista sekä sairastavuusindeksistä alueittain. Tietoja saa koko maasta tai alueittain, esimerkiksi kunnittain (Tilastotietokanta Kelasto, 2013).

4.3.7. Yhteenveto

Tietojärjestelmiä on kehitetty erilaisina aikoina ja erilaisiin tarpeisiin. Alkuaikoina painopiste oli lähinnä tietojen siirtämisessä sähköiseen muotoon, mutta nykyään painopiste on enemmän tietojen hyödynnettävyyden parantamisessa. Lisäksi kaivataan myös tilastotietoa mm. asiakasvirtojen seurantaan, vaikuttavuuden ja kustannus-tekokuuden arviointiin sekä päätöksenteon tueksi. Ohjeistuksia tietojärjestelmien sisältöjen ja tietorakenteiden suhteen on vasta viime aikoina ryhdytty tuottamaan. Erilaiset ja eri-ikäiset tietojärjestelmät ovat tehneet nykyisestä tilanteesta heterogeenisen ja kokonaisuuden hahmottaminen on ollut vaikeaa. Tietojärjestelmissä on ollut eroja myös sen vuoksi, että osa niistä on ollut käytössä vuosikymmeniä ja kehitystyö on ollut lähinnä tuotantokäytössä olevan järjestelmän muokkaamista, kun taas osa järjestelmistä on uudemmille ajattelutavoille perustuvia.

Lisääntynyt kiinnostus tiedon saatavuuteen ja parempiin palveluihin on aloittanut eri alojen tietojärjestelmiin liittyviä hankkeita, joissa on luotu yhtenäisiä tietosisältöjä ja -rakenteita, mikä mahdollistaa mm. kansallisesti yhdenmukaisen tiedonhallinnan ja asiakastietojen rekisteröinnin sekä tietojen ja tietojärjestelmien keskinäisen yhteistoiminnallisuuden. Terveydenhuollossa on meneillään KanTa-kehitys, keskeisten potilaan hoitoon liittyvien tietojen määrittely ja AvoHILMO, sosiaalihuollossa kokonaisarkkitehtuurin ja asiakastietomallin kehitys ja opiskelijahallinnossa oppijan palvelujen kehitys. Näihin liittyvien muutosten toteutus on jo osittain käynnissä.

Työpajojen ja etsivän nuorisotyön PAR-järjestelmien kehittämisessä on lähdetty liikkeelle eri lähtökohdista kuin terveyden- ja sosiaalihuollon järjestelmissä. PAR-järjestelmissä raportointi- ja ti-

lastointitarpeet ovat olleet alusta alkaen mukana kehitystyössä. Järjestelmien maksuttomuus kunnille mahdollistaa järjestelmän leviämisen koko maahan, jolloin koko maassa voisi olla käytössä sama ohjelma samoine tietorakenteineen. Tällöin tilastoitavuus ja tilastojen vertailtavuus on mahdollista.

Lisääntynyt kiinnostus tietoon on tuonut erilaisia tilastoja kaikkien saataville internetin kautta. Tietoja niihin kerätään mm. kunnilta, työ- ja elinkeinoministeriöltä ja Tilastokeskukselta. Tarjolla on valmiita tilastoja, kuten Tilastokeskuksella, sekä palveluja, joiden avulla eri hakuehdoilla voi muodostaa mieleisensä tilaston esimerkiksi alueittain tai kunnittain. Tällaisia palveluja ovat mm. SOTKANet ja Kelasto. Osa palveluista tarjoaa myös indikaattoripankkeja, kuten SOTKANet.

Nyt kuntien käytössä olevissa tietojärjestelmissä ja julkisissa tietojärjestelmissä on runsaasti tietoa pitkältä ajalta. Tiedon saatavuudessa ja hyödynnettävyydessä on kuitenkin ongelmia. Tietosuojalainsäädäntö rajoittaa yksittäisen henkilön terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tietojen saatavuutta ja käyttöä. Lisäksi eri hallinnonaloille kehitetyt tietojärjestelmät synnyttävät tilanteen, jossa tieto on hallinnonaloittain jakautunut moneen eri järjestelmään. Monessa tilanteessa, kuten monialaisessa yhteistyössä ja etsivässä nuorisotyössä, voi olla tarpeen nähdä yksittäisen nuoren kokonaistilanne, saada tiedot käyttöön kaikista tarpeellisista järjestelmistä samanaikaisesti. Tietojen yhdistäminen yksilötasolla eri rekistereistä ei kuitenkaan ole sallittua, joten kokonaiskuvan muodostaminen voi tapahtua joko tilastotietojen perusteella tai luomalla katseluyhteyksiä eri tietojärjestelmiin tai suunnittelemalla koko tiedontuotanto uudelleen niin, että otetaan huomioon tiedon monialaisen hyödyntämisen tarpeet.

Tilastoitu tieto on saatavissa ja katseltavissa, koska se ei ole yksilötason tietoa. Tilastot eivät kuitenkaan aina ole täydellisiä tai niistä ei saada käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja. Tilastot on suunniteltu palvelemaan määriteltyjä tarkoituksia ja muuttuvat tilanteet ja lisääntyneet tiedontarpeet eivät nopealla aikataululla vaikuta tilastotiedon keruuseen.

Yksittäisen nuoren tietoja haettaessa on mahdollista luoda katseluyhteys tietoihin lainsäädännön määrittelemillä oikeuksilla. Katseluyhteys voidaan rakentaa esimerkiksi luomalla eräänlainen portaali, joka toimii käyttöliittymänä eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin. Tällöin portaalin kautta voidaan hakea tietoja eri järjestelmistä. Tietoja ei voida yhdistellä eikä rekistereitä voida muuttaa, katseluyhteys vain kokoaa tarpeelliset tiedot katsottavaksi näytölle. Katseluyhteyden tuottamia tietoja ei voida tallentaa olemassa oleviin eikä uusiin rekistereihin. Lainsäädäntö edellyttää tällaisessa katseluyhteydessä, että terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tietojen katseluun on olemassa potilaan tai asiakkaan suostumus tai muu oikeudellinen peruste tietojen saantiin.

Toinen mahdollisuus, ja pitkällä tähtäimellä kannatettava ratkaisu, on tiedontuotannon uudelleensuunnittelu niin, että otetaan huomioon tiedon monialaisen hyödyntämisen tarpeet. Tiedontuotannon uudelleen suunnittelu tarkoittaa käytännössä sitä, että mietitään tietotarpeet, kuka tarvitsee tietoa, mihin tarkoitukseen, mitä tietoa, millaisia erityistarpeita syntyy esim. monialaisesta yhteistyöstä ja mietitään millaiset mahdollisuudet tietosuojalainsäädäntö antaa tietojen saantiin ja käyttöön. Tietotarpeiden määrittelyyn perustuen voidaan sitten määritellä mitä tietoja pitäisi löytyä kunnallisista ja valtakunnallisista järjestelmistä ja mikä on tilastoitavaa tietoa. Nämä tietotarpeet voidaan sitten asettaa tulevissa tietojärjestelmähankinnoissa järjestelmälle asetetuiksi vaatimuksiksi.

Kunnallista tiedontuotantoa uudelleen suunniteltaessa on otettava huomioon myös valtakunnallisen tason kehitys. Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin määrittely sekä valtakunnallinen ICT-strategia tulevat vaikuttamaan kuntasektorin tietojärjestelmien ja tietohallinnon kehittämiseen. Valtiovarainministeriö (VVM) on käynnistänyt 2012 kunta- ja palvelurakennemuutosten ICT-tukiohjelman, jonka tavoitteena on tukea kuntasektorin tietohallintojohtamisen ja ICT-toiminnan ohjauksen kehittymistä palvelutoiminnan tukena. Muutostuen valmisteluhanke kytkeytyy julkisen hallinnon ICT-strategian, tietohallintolain ja kokonaisarkkitehtuurityön toimeenpanoon sekä kuntasektorin ja koko julkisen hallinnon yhteisten ratkaisujen ja toimintamallien jalkautuk-

seen (http://www.vm.fi/vm/fi/o3_tiedotteet_ja_puheet/o1_tiedotteet/20120828Hankev/name.jsp). Tavoitteena on käynnistää ohjelmaan liittyen myös selvityksiä, jotka tuottavat tietoa kuntaliitosten vaikutuksista kuntaorganisaatioiden sekä sairaanhoitopiirien tietohallinnon ja palveluiden muodostumiseen ja tietohallintomallien kehittymiseen. Nämä valtakunnalliset hankkeet tulevat tuottamaan tietoa, jota kunnissa voidaan hyödyntää kokonaisratkaisujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

4.4. Nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä kuvaavat rekisteröidyt tiedot

Nuorisolaki edellyttää tiedon keräämistä nuorten kasvu- ja elinoloista, mutta ei määrittele, mitä niillä tiedoilla tarkoitetaan. Kukin nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, kunta tai jokin muu taho siis määrittelee itse, mitä tietoja se kerää ja seuraa.

Nuorten elinoloja kuvataan usein käyttämällä indikaattoreita eli osoittimia. Ne kuvaavat ilmiön tilaa ja muutoksia ja ne on tarkoitettu informaation tuottamiseen. Niiden avulla tuotetaan tilastollisia lukuja, joten tieto on määrällistä. Vertailtaessa tietoja indikaattorit esitetään suhteutettuna esimerkiksi kunnan väestömäärään. Usein terveys- ja hyvinvointi-indikaattoreilla kuvataan puutteita, riskejä ja poikkeavuuksia, vain harvoin niiden kuvaama tieto esittää positiivisia ominaisuuksia. Hyvinvointia mittaavat indikaattorit voidaan periaatteessa jakaa kahteen ryhmään (Ohtonen, 2004): sosiaali-indikaattoreihin ja sosiaalipoliittisiin indikaattoreihin. Sosiaali-indikaattorit mittaavat hyvinvoinnin muutosta väestössä, esimerkiksi tulojen muutosta, työllisten ja työttömien määrää, asumistiheyttä ja asunnottomuutta, eritasoisen koulutuksen suorittaneita ja keskeyttäneitä ja terveyteen liittyviä asioita kuten odotettavissa olevan eliniän muutosta ja sairastavuutta. Sosiaalipoliittiset indikaattorit antavat yksityiskohtaisemman kuvan esimerkiksi köyhyyden rakenteesta tai siitä millaisiin lähteisiin köyhimpien kotitalouksien tulot perustuvat.

Hyvä indikaattori antaa vastauksen johonkin jäsennettyyn kysymykseen, toimii päätöksenteon tukena, mahdollistaa vertailun (esimerkiksi kuntien välillä) ja sen kuvaamaan ilmiöön voi vaikuttaa omilla toimillaan. Hyvä indikaattori on myös objektiivinen, yksinkertainen, ymmärrettävä, tarkasti dokumentoitu ja ajan tasalla (www.kansanterveys.info/kaste/indikaattorit.pdf)

4.4.1. Nuorisoasiain neuvottelukunnan nuorten hyvinvointi-indikaattorit

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan (Nuora) lakisääteisenä tehtävänä on tuottaa ajantasaisia tietoja nuorista ja heidän elinoloistaan. Nuora on toteuttanut tehtävänsä esimerkiksi julkaisujensa avulla, joita ovat Nuorisobarometrit, Nuorten vapaa-aikatutkimus ja Nuorten elinolot –vuosikirja. Tieto on ollut kuitenkin varsin sirpaleista, jolloin sen perusteella ei ole ollut mahdollista nähdä nuorten hyvin- tai pahoinvoinnin kehitystrendejä (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

Vuosina 2007-2011 Nuora toteutti nuorten hyvinvointi-indikaattorityöskentelyn avulla ehdotuksen indikaattoreista, joilla kerätyillä tiedoilla pystyttäisiin tekemään vertailuja ajan suhteen ja siten arvioidaan nuorten hyvinvoinnin kehitystrendejä ja valtakunnan tason nuorisopolitiikan onnistumista. Nuorten hyvinvointi-indikaattorit on muodostettu soveltaen Euroopan Unionin nuorisostrategian 2012-2018 elämänaluejaottelua, jossa tavoitteet on jaoteltu kahdeksalle alueelle: koulutus ja harjoittelu, työllisyys ja yrittäjyys, terveys ja hyvinvointi, kulttuuri ja luovuus, vaikuttaminen ja osallisuus, sosiaalinen osallisuus, vapaaehtoistyö ja globaalivastuu (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

EU:n nuorisostrategian Elämänaluejaottelu muokattiin suomalaiseseen yhteiskunnalliseen ympäristöön sopivammaksi. Osa-alueet ovat: koulutus, työllisyys ja yrittäjyys, terveys, arjenhallinta, kulttuuri, luovuus ja harrastuneisuus, vaikuttaminen ja osallisuus ja henkilökohtainen koskemattomuus ja oikeusturva. Indikaattoreiden pohjana on käytetty myös nuorille netissä suunnatun kyselyn tuloksia, joiden myötä nuorten omakin ääni pääsee kuuluville (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

Indikaattorityön tavoitteena on ollut tuottaa tietoa sekä Nuoran oman työskentelyn tueksi että saada koottua nuorten hyvinvointia koskevaa tietoa selkeästi yhteen. Lisääntyvä tieto nuorten elinoloista ja hyvinvoinnista mahdollistaa toimenpide- ja ohjelmaesityksille selkeän tietoperustaisen pohjan. Indikaattoripatteristo on suunniteltu myös siten, että se on sovellettavissa miltei suoraan myös kuntatasolle nuorisopolitiikan työkaluksi (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012). Taulukossa 1 on Nuoran 3.9.2012 kokouksessa hyväksytyt nuorten hyvinvointi-indikaattorit ryhmiteltyinä sekä indikaattoritiedon lähde.

Taulukko 1. Nuoran nuorten hyvinvointi-indikaattorit ryhmiteltyinä sekä indikaattoritiedon lähde

(Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

	Indikaattori	Tiedon lähde
Koulutus	Sijoittuminen peruskoulun jälkeen	Tilastokeskus
	Opiskelun keskeyttäminen	Tilastokeskus
	Perusopetuksen tehostettu ja erityinen tuki	Tilastokeskus
	Vaikeuksia itselle sopivan opiskelutavan löytämisessä	THL:n kouluterveyskysely
	Koulunkäynnistä pitäminen	THL:n kouluterveyskysely
	Oppilashuollon saavutettavuus	THL:n kouluterveyskysely
	Oppisopimuskoulutus	Tilastokeskus
Työllisyys ja yrittäjyys	Nuorten työttömyys	Tilastokeskus
	Tukitoimenpitein työllistetyt nuoret	TEM Toimiala Online
	Työvoiman ulkopuolella oleminen	Tilastokeskus
	Nuorten eläkkeellä oleminen mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi	SOTKANet
	Osatyökykyisten työllistyminen	Työ- ja elinkeinoministeriö
	Opiskelijoiden työssäkäynti	Tilastokeskus
	Nuorten yrittäjyysshalukkuus	Global Entrepreneurship Monitor GEM

	Indikaattori	Tiedon lähde
Terveys	<p>Terveydentilan kokeminen</p> <p>Mielenterveysongelmat</p> <p>Mielenterveysongelmien lääkehoito</p> <p>Mielenterveysongelmien hoito kuntoutuspsykoterapialla</p> <p>Hoitopääsyaika mielenterveysongelmissa</p> <p>Alkoholin käyttö</p> <p>Lääkkeiden käyttö päihtymystarkoituksessa</p> <p>Huumekokeilut</p> <p>Tupakointi</p> <p>Ylipaino</p> <p>Seksuaaliterveys</p>	<p>THL:n kouluterveyskysely</p> <p>Kelan sairausvakuustilasto</p> <p>Kelan kuntoutustilasto</p> <p>SOTKAnet</p> <p>THL:n kouluterveyskysely</p> <p>THL:n kouluterveyskysely</p> <p>THL:n kouluterveyskysely</p> <p>THL:n kouluterveyskysely, SOTKAnet</p> <p>THL:n aikuisväestön terveyskäyttäytyminen</p> <p>THL:n tartuntatautirekisteri</p>
Kulttuuri, luovuus ja harrastaneisuus	<p>Ystävät</p> <p>Harrastukset</p> <p>Liikuntaharrastukset</p>	<p>THL:n kouluterveyskysely, SOTKAnet</p> <p>Nuoran vapaa-aikatutkimus</p> <p>THL:n kouluterveyskysely</p>
Arjenhallinta	<p>Abortit</p> <p>Alle 19-vuotiaat äidit</p> <p>Nuoret yksinhuoltajat</p> <p>Nuorten pienituloisuus</p> <p>Kodin ulkopuolelle sijoitetut nuoret</p> <p>Toimeentulotukea saavat nuoret</p> <p>Maksuhäiriöt</p> <p>Asunnottomuus</p> <p>Rikollisuus</p> <p>Etsivä nuorisotyö</p> <p>Itsemurhakuolleisuus</p>	<p>SOTKAnet</p> <p>Tilastokeskus</p> <p>Tilastokeskus</p> <p>Tilastokeskus</p> <p>THL</p> <p>SOTKAnet</p> <p>Suomen Asiakastieto</p> <p>Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus Ara</p> <p>Tilastokeskus</p> <p>OKM/Nuorisoyksikkö</p> <p>Tilastokeskus</p>
Henkilökohtainen koskemattomuus ja oikeusturva	<p>Koulukiusaaminen</p> <p>Nuoret väkivallan uhreina</p> <p>Perheväkivalta</p> <p>Seksuaalinen väkivalta</p> <p>Viharikosten uhreiksi joutuneet nuoret</p> <p>Nettipoliisitoiminta</p>	<p>THL:n kouluterveyskysely</p> <p>Tilastokeskus</p> <p>Tilastokeskus</p> <p>THL:n kouluterveyskysely</p> <p>Poliisiammattikorkeakoulu</p> <p>Poliisi</p>

	Indikaattori	Tiedon lähde
Vaikuttaminen ja osallisuus	Opetusryhmän ilmapiiri	THL:n kouluterveyskysely
	Oppilaiden mielipiteiden huomiointi koulussa	THL:n kouluterveyskysely
	Nuorisovaltuustot	Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto – Nuva ry
	Järjestötoiminta	Nuoran vapaa-aikatutkimus
	Nuoret kunnanvaltuutetut	Oikeusministeriön Demokratian- ja kieliasioiden yksikkö ja Tilastokeskus ehdokkaiden osalta. Kuntaliitto valittujen osalta.

Nuoran indikaattorit ja niiden kuvaukset löytyvät Opetus- ja kulttuuriministeriön sivustolta
 *http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/tietoa_nuorten_elinoloista/?lang=fi.

Taustaindikaattorit

Teemaindikaattoreiden lisäksi voidaan seurata myös yleisiä nuorten elämää kuvaavia indikaattoreita. Tällaisia indikaattoreita ovat Tilastokeskuksen lähteistä nuorten määrä, vieraskielisten nuorten määrä ja sateenkaariperheet. THL:n kouluterveyskyselyistä saadaan tiedot vanhempien työttömyydestä sekä vanhempien tupakoinnista (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

4.4.2. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyn indikaattorit

Kouluterveyskysely kokoaa valtakunnallista tietoa 14-18-vuotiaiden nuorten hyvinvoinnista eli elinoloista, koulukokemuksista, terveydestä ja terveystottumuksista (Nuorisotiedon kirjasto). Kyselyn päätehtävänä on tukea nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kunnissa ja kouluuyhteisöissä. Kyselyn toteuttaminen perustuu kuntien ja koulujen omaan harkintaan osallistumisesta. Tulokset raportoidaan niille kunnille, jotka osallistuvat kyselyn kustannuksiin ja tilaavat tulosteet (Rimpelä ja muut, 2005).

Kouluterveyskyselyn indikaattoreista osa perustuu yksittäisiin kysymyksiin ja osa on muodostettu useasta samasta ilmiöstä kuvaavasta kysymyksestä. Vuosina 2010 ja 2011 kyselyn tulokset raportoitiin 100 indikaattorin avulla (Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden kuvaukset, 2013). Kouluterveyskyselyn indikaattorit on ryhmitelty seuraaviin ryhmiin:

- Elinolot ja sosiaaliset ongelmat
- Elintavat
- Kouluolot
- Mielen terveys
- Oppilas- ja opiskelijahuolto
- Päihteet ja riippuvuudet
- Ravitsemus
- Seksuaaliterveys
- Tapaturmat ja väkivalta
- Terveys

Kysymykset koskettavat nuoren elämää varsin laajalta alueelta, mutta keskittyen fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen terveyteen. Koulunkäyntiin ja koulussa viihtymiseen liittyviä kysymyksiä on paljon, huomiota on kiinnitetty mm. nuoren suhteeseen opettajaan, luokan ilmapiiriin, luokan valaistukseen, lämpötilaan ja ahtauteen sekä opiskeluvaikeuksiin. Nykyajan ilmiöitä seuraavia indikaattoreita ovat mm. nuoren netissä vietetty aika sekä energijuomien kulutus. Vapaa-aikaa kartoittavia kysymyksiä ei juuri ole, esim. vapaa-ajanviettotavoista ja erilaisista harrastuksista kyselyllä ei saa tietoa.

4.4.3. Kuntakohtaiset indikaattorit

Kuntaliitto on tehnyt lasten ja nuorten hyvinvoinnin jäsenystä ja siihen liittyvää indikaattorityötä. Työ korostaa kuntien tietotarpeita, ja indikaattoreiden olisi tarkoitus tukea lakisääteisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman teossa ja arvioinnissa. Kuntaliiton mittariston tarkoitus on ohjeistaa kuntia valitsemaan indikaattorit tietyn jäsenyyksen mukaan (Vehviläinen, 2012).

Kuntaliiton mittaristo on painottunut lapsitiedon keräämiseen.

Mittariston indikaattoreiden jäsenyykset ovat (Vehviläinen, 2012):

- **Väestö ja elinolot:**

- Indikaattorit antavat yleiskuvan kunnan lapsiperheiden työllisyydestä, toimeentulosta, perherakenteesta, koulutuksesta ja muuttamisesta.

- **Kasvuympäristö:**

- Indikaattorit kuvaavat fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä lapsen ja nuoren kasvuympäristön laatua sekä antavat turvallisuutta kuvaavia tietoja.

- **Lapsen ja nuoren terveys, kehitys ja oppiminen:**

- Indikaattorit kertovat lapsen ja nuoren terveydestä (koetusta tai mitatusta), kehityksestä ja oppimisesta.

- **Huoltajien terveys ja hyvinvointi:**

- Indikaattorit kuvaavat huoltajien mitatun ja koetun terveyden ja hyvinvoinnin sekä vanhemmuuden.

- **Lasten ja nuorten palveluiden toimivuus ja osallistumismahdollisuudet:**

- Indikaattorit antavat tietoa palvelun laadusta ja määrästä sekä palvelutyytyväisyydestä.

Kuntaliiton mittariston käyttöä kunnissa opastaa Kuntaliiton vuonna 2009 julkaisema opas Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Lisäksi kuntaliitto julkaisee mittaristostaan lomaketta, johon on merkitty kunkin indikaattorin kohdalle indikaattoritiedon lähde, kuinka usein tietoa kerätään sekä kentän tiedon vastuutahon kirjaamiseen. Lomake on saatavilla Kuntaliiton sivustolta <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sosiaalipalvelut/lapset/hankkeet/lapsiarvi/Sivut/default.aspx>.

Lisäksi kunnat ovat voineet kehittää omia mittaristojaan. Esimerkiksi Kokkolan kaupunki on indikaattorityössään kuvannut seuraavat nuorten elinoloja kuvaavat indikaattorit ryhmittäin (Nuorten elinoloja kuvaavia indikaattoritietoja, 2012).

Taulukko 2: Kokkolan nuorten elinoloja kuvaavat indikaattorit

(Nuorten elinoloja kuvaavia indikaattoritietoja, 2012)

Ryhmä	Indikaattori
Elintavat ja terveys	<p>Tupakointi</p> <p>Alkoholin käyttö</p> <p>Laittomien huumeiden kokeilu</p> <p>Liikunnan harrastaminen</p> <p>Ruutuaika arkipäivisin</p> <p>Nukkumaanmeno</p> <p>Väsymystä lähes päivittäin</p> <p>Päivittäin esiintyvät oireet</p> <p>Terveydentilan keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevat</p> <p>Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus</p>
Elinolot	<p>Ei yhtään läheistä ystävää</p> <p>Koulukiusatuksi joutuneet</p> <p>Fyysistä uhkaa kokeneet</p>
Koulutus ja työllisyys	<p>Peruskoulun 9. luokan päättäneiden ja ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin</p> <p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet</p> <p>HOJKS-keskeyttäneet</p> <p>Nuorisotyöttömyys</p> <p>Työttömyyden kesto iän mukaan</p> <p>Etsivä nuorisotyö</p> <p>Nuorten työpajatoiminta</p> <p>Nuorten kesätyöt</p>
Toimeentulo	<p>Lasten pienituloisuusaste</p> <p>Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat</p> <p>Vähintään yksi vanhemmista työttömänä</p> <p>Työkyvyttömyyseläkkeen saajat</p>
Nuorten tekemät rikkeet ja rikokset	<p>Pahoinpitelyt</p> <p>Liikenne rikokset</p> <p>Huumausainerikokset</p> <p>Näpistyksiset ja varkaudet</p>
Lastensuojelu ja tukitoimet	<p>Lastensuojeluilmoitukset</p> <p>Tukihenkilöt ja –perheet ja tuettavat lapset ja nuoret</p> <p>Kodin ulkopuolelle sijoitetut</p>

Kokkolan indikaattorit on valikoitu kuvaamaan mahdollisimman hyvin nuorten elinoloja Kokkolassa, ja ne on valinnut Kokkolan nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Indikaattoreiden valitseminen on koettu haasteelliseksi, joten niihin on odotettavissa muutoksia. Nykyisellään indikaattorit eivät mittaa itse hyvinvointia vaan ennemminkin poikkeamia hyvinvoinnista. Joidenkin indikaattoreiden avulla pystytään vertailemaan Kokkolan tilannetta muun maan tilanteeseen. Indikaattoritiedon lähteinä on käytetty mm. THL:n kouluterveyskyselyä, Tilastokeskusta, Kansaneläkelaitoksen tilastoja ja Kokkolan lasten ja nuorten asioiden parissa työskentelevien tahojen tekemiä tilastoja (Nuorten elinoloja kuvaavia indikaattoritietoja, 2012).

Kokkolan indikaattorit löytyvät kaupungin nuorisotyön sivustolta <https://www.kokkola.fi/nuorisotyö/>.

4.4.4. Yhteenveto

Indikaattoreita on kehitetty nuorten elinolojen ja palvelujen vaikuttavuuden seurantaan ja indikaattoreita on kehitelty useammassa paikassa. Ei ole olemassa yhtä määriteltyä indikaattoripatteristoa, jota kaikki tietoa keräävät tahot käyttäisivät. Eri indikaattoripatteristot sisältävät samankaltaisia tietoja, mutta kerääjästä riippuen niillä on erilaisia painotuksia. Vakiintunein tapa kerätä nuorten hyvinvointitietoa lienee kouluterveyskysely, joka on keskittynyt lähinnä nuorten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden kartoittamiseen varsin rajatuilta ikäryhmiltä. Tuloksia myös käytetään kunnissa ainakin jossain määrin. Kouluterveyskyselyn indikaattorit ovat lähinnä terveyteen ja terveysongelmiin liittyviä kun taas Nuoran indikaattoreista löytyy myös mm. vaikuttamiseen ja osallisuuteen liittyviä indikaattoreita.

Muiden indikaattoreiden käyttäminen riippuu kunnasta ja kunnassa määritellyistä tilastoinnin ja seurannan tarpeista. Kuntakohtaiset indikaattorit voivat olla erinomaisesti juuri kyseiselle kunnalle sopivia, mutta vertailtavuus muiden kuntien indikaattoreiden kanssa voi olla heikko. Tietojen kerääminen kunnissa jää usein sille tasolle, mitä tietoja kunnan on tuotettava valtakunnallisia tilastoja varten.

Indikaattoreiden kehittämiseen vaikuttaa usein se, mitä tietoa on saatavilla. Esimerkiksi Nuoran indikaattoriehdotus pohjautuu indikaattoreihin, joita koskeva tieto on saatavilla säännöllisesti (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012). Tällainen lähestymistapa mahdollistaa tiedon keräämisen aloittamisen nopeasti, mutta kerätyn tiedon laajuus ja kattavuus voivat kärsiä. Toisaalta voidaan määritellä myös sellaisia indikaattoreita, joita vastaavaa tietoa ei ole saatavissa, tällöin indikaattoreiden käyttöön ottaminen vie aikaa ja edellyttää muutoksia tietojen keruussa.

Indikaattoreiden käytölle oleellista on se, että niihin liittyvää tietoa kerätään riittävän usein. Samojen indikaattoreiden ja tietolähteiden käyttäminen mahdollistaa tiedon vertailtavuuden ja ajallisesti muutosten seuraamisen. Indikaattoreita pitää kuitenkin pystyä tarvittaessa myös muuttamaan ajan vaatimusten mukaisiksi, koska väärä tai vanhentunut tieto on turhaa.

Indikaattoreiden kehittäminen on pyrkinyt vertailtavan, kattavan tiedon keräämiseen. Tiedolla voi myös osoittaa, onko toimenpiteillä ollut vaikutusta vai ei, mikä voi vaikuttaa rahoitukseen.

Ongelmana indikaattoreiden käytössä on niihin liittyvän tiedon sijainti monessa eri järjestelmässä ja monet eri indikaattorimäärittelyt. Eri indikaattoripatterit mittaavat osittain erilaisia asioita, mutta pattereissa on myös päällekkäisyyttä. Lisäksi tiedot on koottava eri tietojärjestelmistä, valtakunnallisista tietolähteistä ja jopa papereista. Tietoa pitää myös osata vaatia ja käyttää sekä päätöksenteon että myös arkityön tukena. Usein kerätty tieto jää hallintoalakohtaiseksi ja päättyy korkeintaan päättäjille ja valtakunnallisiin tilastoihin, joista työntekijät eivät välttämättä muista tai osaa sitä etsiä. Indikaattoreiden tulkinta edellyttää tietoa niiden kehittämistavoitteista ja sisällöstä, tiedon puuttuminen vaikeuttaa indikaattoreiden tulkintaa.

5. Pilottikuntaselvitys nuoriin liittyvistä tiedoista ja toiminnasta

5.1. NOKIA

5.1.1. Toimintaympäristö

Nokia on Pirkanmaalla Tampereen länsipuolella sijaitseva kasvava kaupunki. Sen väkiluku on noin 32 000. Suurin työnantaja on Nokian kaupunki, toiseksi suurimpana on Nokian renkaat –konserni, mikä kertoo Nokian vahvasta teollisuuskaupungin historiasta. Teollisuuden merkitys on edelleen suuri, lähes puolet kaupungin työpaikoista on teollisuudessa (Kuntainfo Nokiasta, 2013).

Koko maan työttömyysprosentti oli noin 7-9 välillä loppuvuoden 2012 ja alkuvuoden 2013 aikoihin (Tilastokeskus, 2013). Nokian työttömyysprosentti oli joulukuun 2012 lopussa 12,3 ja työttömien määrä on ollut kasvussa. Alle 20-vuotiaiden työttömyysaste on laskenut, mutta alle 25-vuotiaiden ryhmässä se on kasvanut. Työttömiä nuoria on vuoden 2013 alussa ollut 237 (Haapalainen, 2013). Nuorisotyöttömyydellä tarkoitetaan 15-24-vuotiaiden työttömyyttä lomautetut mukaan lukien. Koko maassa nuorison osuus työttömistä on ollut noin 12 prosenttia vuoden 2011 lopussa. Nokiassa osuus on lähellä maan keskiarvoa (Kuntaliiton tilastot, 2013).

Nokiassa on toisen asteen opiskelumahdollisuuksia nuorille. Kaupungissa on yksi lukio, jossa on noin 350 opiskelijaa (Kuntainfo Nokiasta, 2013). Nokiassa sijaitsee myös Pirkanmaan ammattiotiston Kankaantaankadun toimipiste. Tampereen opiskelumahdollisuudet sijaitsevat myös lähellä.

Nokian kaupunki osallistuu TerPS2-hankkeeseen (Terveempi Pohjois-Suomi). Hankkeen tavoitteena on TerPS:n ensimmäisessä vaiheessa kehitettyjen hyvien käytäntöjen levittäminen ja juurruttaminen pysyvästi, keskittyen hyvinvointirakenteiden ja sähköisen hyvinvointikertomuksen (eHVK) kansalliseen käyttöönottoon (TerPS2, 2013).

5.1.2. Nuorisotyö

Nokiassa on ollut monialaista yhteistyötä nuorisotyössä jo vuodesta 1995. Silloin käynnistettiin ESR-hanke ”Aktiivinen vaihtoehto nuorille Nokiassa”, jonka alussa perustettiin asiakastyötä varten poikkihallinnollinen työryhmä, Nyrkit savessa. Työryhmässä oli toimijoita terveys-, sosiaali-, koulu- ja nuorisotoimesta sekä ammatti- ja aikuiskoulutuskeskuksesta, ammattikoulusta ja pajakoulusta. Tarvittaessa palaveriin kutsuttiin muidenkin tahojen toimijoita. Lisäksi syntyi koordinaatioryhmä, jonka tarkoituksena oli mm. Nyrkit savessa –ryhmän ohjaus (Rintanen & Ahonen, 1999). Nykyinen toiminta nuorten parissa pohjautuu edelleen näihin kahteen ryhmään: koordinoivaan ryhmään eli nuorten ohjaus- ja palveluverkostoon (PAVE) sekä Nyrkit savessa –työryhmään.

Etsivä nuorisotyö on alkanut Nokiassa 2012. Etsiviä nuorisotyöntekijöitä Nokiassa on kaksi ja palvelu tavoitti ensimmäisen kolmen kuukauden aikana 49 nuorta. Etsivän nuorisotyön suurimpia kohderyhmiä ovat opintonsa keskeyttäneet nuoret. Kaupungissa on myös työpajatoimintaa ja se on tarkoitettu kaikenikäisille.

Nuorisotoimi hallinnoi kolmea nuorisotilaa, joita ovat Nuorisokahvila Nuksu, Koskenmäen nuorisotila Mansi ja Siuron Unelma. Tilojen toiminta on suunnattu alle 19-vuotialle. Lisäksi nuorisotoimi tarjoaa nuorille mm. leiri- ja retkitoimintaa ja nuorisoteatteritoimintaa. Nuorten ohjauspiste Kellarissa tarjotaan nuorille mahdollisuutta henkilökohtaiseen ohjaukseen nuoren elämään liittyvissä valinnoissa (Nokian kaupungin nuorisotyö, 2013).

AAPO-hanke on Nokian kaupungin perusturvakeskuksen alainen työllisyyspalvelu alle 29-vuotiaille nuorille. Hankkeen tarkoituksena on ohjata eli ”poluttaa” eteenpäin lähinnä nuoria, joilla on koulutus, mutta ei työkokemusta ja jotka eivät ole sijoittuneet omin voimin työelämään. Työhar-

joittelun ja työtoiminnan kautta nuori saa myös apua ja tukea arjen asioiden hoitamiseen, asumiseen, raha-asioihin, terveyteen, vapaa-aikaan ja virastokäynteihin liittyen (AAPO-hanke, 2013).

Nokialla on toiminnassa nuorisovaltuusto. Se koostuu nokialaisista 13-21-vuotiaista nuorista ja ryhmän tavoitteena on lisätä nuorten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksia Nokialla ja lisätä kaupungin viihtyisyyttä. Jäsenet ryhmään valitaan vuodeksi kerrallaan syksyisin. Nuorisovaltuusto vaikuttaa ja tekee aloitteita päättäjille, käy vuoropuhelua heidän kanssaan järjestämällä nuorisokaupungin viihtyisyyttä. Lisäksi valtuusto järjestää tapahtumia, leirejä ja retkiä nuorille sekä tekee hyväntekeväisyyttä. Nuoret tekevät yhteistyötä myös seutukunnan nuorisovaltuustojen kanssa ja käyvät Suomen nuorisovaltuustojen liiton koulutuksissa ja tapahtumissa. Nuoret voivat osallistua nuorille järjestettävän toiminnan suunnitteluun myös tilatoimikunnissa. Näiden ryhmien tehtävänä on suunnitella, kehittää ja arvioida nuorisotilatoimintaa yhdessä nuorisohjaajien kanssa (Nokian kaupungin nuorisotyö, 2013).

Nokialla toimii myös Aikalisä-palvelu, jossa kirjataan tietoja varusmiespalvelun ulkopuolelle jääneistä. Sen myötä kutsuntoihin osallistuvat sosiaalityöntekijä ja terveydenhoitaja. Lisäksi pääasiassa alakouluikäisille järjestetään myös pienryhmätoimintaa, joka kokoontuu vähintään vuoden ajan. Ryhmätoimintaa on tarjolla myös yläkouluikäisille.

5.1.3. Nokian nuorten ohjaus ja palveluryhmä

Nokialla on useampi nuorten asioiden parissa työskentelevä työryhmä. Palveluverkkotyöryhmä PAVE on hallinnollinen toimija, päätöksiä tekevät työryhmä. Nyrkit savessa –työryhmä toimii käytännön tasolla käsitellen lähinnä yksittäisten nuorten asioita. Näiden lisäksi on vielä väliaikainen nuorisokoordinaattorin vetämä Nuorisotakuutyöryhmä, jonka tavoitteena on saada nuorisolain vaatimukset osaksi monialaisten työryhmien käytännön työtä. Työryhmä on lähinnä koordinoiva, mutta ryhmässä pohditaan myös käytäntöjä ja ongelmia.

PAVE-työryhmää vetää koulutoimenjohtaja. Vuoden 2013 alussa ryhmässä oli jäseniä kaupungin eri hallinnonaloilta, mm. varhaiskasvatuksesta, koulutoimesta, perusturvasta ja vapaa-aikapalveluista. Ryhmä kokoontuu noin kerran kuussa ja toiminta perustuu pääsääntöisesti Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelmaan. Ryhmään on tarkoitus kutsua lisää jäseniä vuoden 2013 aikana.

PAVEN alaisuudessa toimivassa Nyrkit savessa –työryhmässä on ollut edustajia Nokian kaupungin perusturvakeskuksen, kasvatus- ja opetuskeskuksen ja vapaa-aikakeskuksen, työhallinnon, Suomen Punaisen Ristin, Nokian seurakunnan, poliisin, Nokian seudun nuorisotasuntojen sekä Pirkanmaan ammattiopiston toimijoista (Leppämäki, 2012). Ryhmä antaa tietoa nuorista käytännön tasolla ja tekee esityksiä PAVE:lle. Nyrkit savessa –työryhmä kokoontuu noin kerran kuussa.

Monialaisen työn pohjana on lastensuojelusuunnitelma, jossa on huomioitu myös Nuorisolain vaatimukset. Nokialla työ lasten ja nuorten parissa muodostaakin yhden kokonaisuuden. Lastensuojelusuunnitelman kehittämiskohteita valittaessa on päätöksenteon tukena käytetty koulu-terveyskyselyä, BIKVA-arviointia (palvelujen asiakkaiden osallistuminen arviointiin) sekä lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien työntekijöiden kokemuksia ja mielipiteitä. Lastensuojelusuunnitelma on tehty täydentämään Nokian kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaa (Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelma, 2011).

Yhteistyö järjestöjen, kuten partio ja liikuntajärjestöt kanssa on vähäistä. Järjestöt ovat esimerkiksi vastuussa palloiluhallin viikonloppuvalvonnasta, uimahallin valvonnasta ja perusturva käyttää lastenhoitopalveluja. Järjestöt hakevat toimintaansa avustusta kaupungilta ja avustushakemukset toimivatkin tietolähteenä kaupungille järjestöjen toiminnasta.

5.1.4. Seutukuntayhteistyö

Nokian kaupunki on osallistunut Ely-keskuksen rahoittamaan Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelmaan. Ohjelman lähtökohta on painottaa sellaisten yhteistyömuotojen ja tavoitteiden hakua, jotka syventävät ja tiivistävät kuntien välistä kanssakäymistä ja mahdollistavat hyötyjen tasaisen jakautumisen pitkällä tähtäimellä (Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2013-2016, 2013).

Seutukuntayhteistyön puitteissa toteutettiin marras-joulukuussa 2012 kysely alueen yläkoulukäisille nuorille. Sen tavoitteena oli kerätä tietoa alueen nuorten elinympäristöstä, perheistä ja kodin ilmapiiristä, nuorten hyvinvointiin ja terveyteen sekä harrastuksiin ja kouluun liittyvistä asioista. Kyselyn tuloksia hyödynnetään seudullisen yhteistyön kehittämisen lisäksi myös paikallisesti, sillä tuloksista voidaan eritellä kuntakohtaiset vastaukset. Tällaiselle hyvinvointitiedon keräämiselle suunnitellaan jatkoa (Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2013-2016, 2013).

5.1.5. Tietojärjestelmät

Nokian tietohallinto on järjestetty yhteistyössä Tampereen seudun kuntien kanssa. Nokia on lisäksi mukana Pirnet-yhteistyössä, jossa Tampereen ympäristökunnat tekevät yhteistyötä mm. laitevaatimuksiin liittyen.

Nokian terveydenhuollossa on käytössä terveydenhuollon Effica. Sosiaalihuollossa käytetään Effica Yksilö- ja perhehuoltoa (YPH). Terveydenhuollossa ei ole vielä käytössä uutta raportointityökalua, mutta sosiaalihuollon Efficaan sellainen on jo hankittu. Peruskoulussa, lukiossa ja Nokian kaupungin koulukeskuksessa käytetään Primus opiskelijahallinto-ohjelmaa Wilma-www-liittymällä. Järjestelmää käytetään ensisijaisesti kommunikointikanavana vanhempien ja opettajien välillä. Sovellus on käytössä myös Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteissä. Työpajalla on käytössä tilastoinnin työkaluna PARTy ja etsivässä nuorisotyössä PAREnt, jotka päivitetään uuteen versioon kevään 2013 aikana.

5.1.6. Tiedon kerääminen ja käyttö

Nuorten elinolojen seuranta ja tiedon kerääminen on kehittymässä. Seurantatietoa kootaan kouluterveyskyselyihin, ja tiedot lähetetään THL:lle kerran vuodessa. Kysely käsittää kaksi ikäluokkaa. Kouluterveyskyselyjen tulokset pitää ostaa, ja tällöin ne ovat kaksi vuotta vanhoja, joten tietojen saantivaiheessa kyselyyn osallistunut ikäluokka on jo poistunut peruskoulusta. Päätösten tekeminen kaksi vuotta vanhojen tietojen pohjalta koetaan hankalaksi. THL:lle lähetettävät tiedot olisi periaatteessa mahdollista saada käyttöön aikaisemminkin. Tietojen käsittelyä THL:ssä olisi tarpeen tehostaa ja nopeuttaa, jotta tietojen hyödynnettävyys kuntatasolla paranisi.

Kouluterveyskyselyn liikunnan harrastamiseen liittyvät kysymykset koetaan kyselyssä epäselvästi muotoilluiksi. Nokialla koetaan, että liikunnan harrastamiseen liittyvät tiedot voisivat olla hyödyllisiä. Lisäksi kaivataan tietoa nuoremmista lapsista, koska monet nuorena ilmenevät ongelmat ovat pitkän ajan kehityksen tulosta ja ongelmiin haluttaisiin päästä kiinni mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Myös toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi olisi helpompaa, jos tietoa kerättäisiin pidemmältä aikaväliltä. Toiminnassa olisi hyvä päästä ennaltaehkäisevään suuntaan nykyisen korjaavan työn sijaan.

Kouluterveyskyselyn tuloksissa on havaittu outoja poikkeamia, mikä herättää kysymyksiä kyselyn tiedonkeruun luotettavuudesta. Toisaalta tuloksiin voi vaikuttaa myös tiedonsyöttäjän vaihtuminen tai tapa kirjata tietoja järjestelmään. Tietojen kirjaamisen erot voivat johtua esimerkiksi puutteellisesta koulutuksesta tai erilaisista käytännöistä. Jos jotain kirjataan väärin, epäselvästi tai jätetään kirjaamatta, tilastointi ei onnistu tai se ei ole luotettavaa.

Hyvinvointikertomus on työväline kunnallisen tai alueellisen hyvinvointipolitiikan suunnittelus-

sa, arvioinnissa ja raportoinnissa. Nokiella hyvinvointikertomus tehdään kerran vuodessa ja siinä käytetään kouluterveyskyselyn indikaattoreita. Siinä kerrotaan kunnan toteuttamasta hyvinvointipolitiikasta, väestön terveydestä ja hyvinvoinnista, terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden muutoksista, palvelujärjestelmän toimivuudesta ja kyvystä vastata hyvinvointitarpeisiin sekä ehkäisevän työn kustannuksista ja mahdollisista vaikutuksista. Kunnat on velvoitettu tekemään hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa (Hyvinvointikertomus, 2013).

Nuorisotoimi kirjaa tietoja kävijöistä, ohjaustunneista, erityistä tukea tarvitsevista nuorista, johonkin palveluun ohjatuista nuorista, yksilöllisesti kohdatuista nuorista, kasvatukselliseen ohjaukseen osallistuneista nuorista, sosiaalityöhön osallistuneista, osallisuus- ja vaikuttamistoimintaan osallistuneista. Nuorisotiloilla on käytössä lomakekysely nuorille. Siinä kysytään perustietoja nuorista ja vanhemmat allekirjoittavat lomakkeen. Tietoja käytetään lähinnä vain nuorten turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa, kuten nuoren päihteidenkäyttötilanteissa.

Etsivällä nuorisotyöllä on laajat oikeudet saada tietoa esimerkiksi nuorten opintojen keskeytyksistä. Tieto siirtyy useimmiten keskusteluissa, ei tietojärjestelmästä toiseen. Yleensäkin palvelusta toiseen siirtyvien nuorten tiedot siirtyvät työryhmissä. Jos nuori ei ole ollut missään palvelussa mukana, mitään tietoakaan nuoresta ei ole. Tällöin tietoja saa vain nuorelta itseltään. Usein eniten hukassa olevista nuorista onkin vaikeinta saada tietoa.

Kouluissa seurataan nuorten koulunkäyntiä ja läsnäoloa laskentapäivinä, joita on kaksi lukuvuoden aikana. Tällöin huomataan, jos nuori ei ole käynyt koulussa. Näiden päivien välillä läsnäoloa ei juuri seurata, joten nuoren koulupudokkuus saattaa jäädä huomaamatta.

Kouluterveydenhuolto kerää tietoja oppilaista terveydenhuollon Effican tekemällä mm. määrättyille ikäluokille laajoja terveystarkastuksia, joissa huomioidaan sekä fyysinen, psyykinen että sosiaalinen terveys. Laajoja terveystarkastuksia tehdään peruskoulun aikana kolme, 1, 5 ja 8 luokalla. Tarkastuksissa kirjataan oppilaan terveystietoja, mutta kirjaamisessa voi olla eroja riippuen terveydenhoitajasta. Laajassa terveystarkastuksessa kerätyt tiedot ovat lähinnä vapaasti kirjoitettua tekstiä oppilaskohtaisesti dokumentoituna. Lukiossa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville järjestetään myös terveystarkastuksia.

THL:n vaatimat raportit sekä sosiaali- että terveyshuollosta pystytään enimmäkseen tulostamaan suoraan tietojärjestelmistä. Lastensuojeluilmoitukset joudutaan laskemaan käsin. Raportoinnin tuen päättyminen terveydenhuollon Efficasta on aiheuttanut sen, että järjestelmästä ei saa enää tuotettua THL:n vaatimia raportteja, joten vuodelta 2012 sellaista ei lähetetty ollenkaan. Edellisenä vuonna raportit saatiin rajatulla erillispoiminnalla järjestelmästä.

Tietojärjestelmien pääkäyttäjät tekevät tietokannanhuoltotyötä, eli siivoavat ja korjaavat tietokannassa olevia mahdollisia virheellisiä kirjauksia. Nykyään raportit siis kulkevat vastuuhenkilön, usein pääkäyttäjän, kautta. Pääkäyttäjät tarkistavat raportit ja luvut ennen niiden toimittamista eteenpäin. Tulevaisuudessa virheitä voi ilmetä enemmän, kun tiedot siirtyvät yhä suuremmassa määrin suoraan palvelimelta toiselle palvelimelle.

Eri tietojärjestelmistä voi saada hyödynnettyä enemmän tietoa, jos järjestelmien käyttöön voi paneutua kunnolla. Kunnissa ajanpuute ja taloudellisten resurssien riittämättömyys vähentävät mahdollisuuksia koulutukseen ja tietojärjestelmiin perehtymiseen. Esimerkiksi terveydenhuollon Effican mahdollistaa raporttien rakentamisen niin, että käyttäjä itse määrittelee hakuehdot, mutta tämä vaatii erityistä osaamista. Valmiiden raporttipohjien käyttäminen ja muokkaaminen on nopeampaa.

5.2. HÄMEENLINNA

5.2.1. Toimintaympäristö

Hämeenlinna on kasvava, noin 67 500 asukkaan kaupunki. 1.1.2009 siihen liitettiin Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen kunnat (Hämeenlinna-tietoa 2013).

Hämeenlinnan työttömyys on ollut vuoden 2011 lopussa reilussa kymmenessä prosentissa. Nuorten (15-24-vuotiaiden) osuus työttömistä on ollut vajaa 15 prosenttia eli nuorten osuus työttömistä on hieman koko maata korkeampi (Kuntaliiton tilastot, 2013).

5.2.2. Nuorisotyö

Hämeenlinnan nuorisopalvelut tuottaa nuorten vapaa-aika- ja harrastuspalveluja, ennalta ehkäiseviä ja tukevia palveluja ja tukee nuorten osallistumista ja vaikuttamista. Palvelujen tuottamisessa tehdään yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden ja seurakuntien nuorisotyön kanssa (Hämeenlinna nuorille, 2013). Nuorille tarjolla olevista palveluista on koottu tietoa omille nettisivuilleen, jotka löytyvät kaupungin nettisivuilta. Siellä kerrotaan mm. ajankohtaisista nuorille suunnatuista asioista, harrastusmahdollisuuksista, työhön ja kouluttautumiseen liittyvistä asioista, vaikuttamismahdollisuuksista, eduista nuorille, nuorisotiloista sekä kerrotaan, mistä saa tarvittaessa apua. Hämeenlinnassa on 11 nuorisotilaa, joista osa sijaitsee kaupungin keskustassa ja osa kaupungin sivukylissä (Hämeenlinna nuorille, 2013).

Hämeenlinnan seudulla nuorten työpajatoimintaa järjestää 4H-yhdistys. Työpaja Tikki on tarkoitettu hämeenlinnalaisille 17-30-vuotiaille nuorille, joilla ei ole työ- tai opiskelupaikkaa (Työpajat, 2013). Nuorten työllistämiseksi apuna on ollut myös Nuorten Luotsi-hanke, joka toimii 1.8.2008-31.7.2013. Se on ELY-keskuksen ja Hämeenlinnan kaupungin rahoittama työllistämishanke, joka on tarkoitettu alle 25-vuotiaille työttömille hämeenlinnalaisille nuorille (Nuorten Luotsi-hanke).

Moniammatillinen Ankkuri-toiminta on aloitettu Hämeenlinnassa hanketyönä vuonna 2004, jonka jälkeen toiminta on vakiintunut pysyväksi. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on ehkäistä nuorten rikollisuutta ja parisuhdeväkivaltaa varhaisen puuttumisen avulla. Ankkuri-toiminnassa ovat mukana poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja sekä nuorisotyöntekijä (Kinnunen, Lidman & Kaakinen, 2012). Ankkuritoiminnasta on saatu hyviä tuloksia. Hämeenlinnassa toimii myös Aikalisä-palvelu varusmiespalvelunsa keskeyttäneille.

Nuorisotakuun toteutusta Hämeenlinnassa järjestää Kaikin keinoin nuoret töihin –hanke (1.12.2012-31.5.2013). Hanke selvittää, minkälaisia nuorisotakuun toteutumisen näkökulmasta tarpeellisia palveluja ja toimintamuotoja Hämeenlinnan seudulla tarjotaan. Tavoitteena on luoda kaikkien toimijoiden yhteinen malli, jossa rakennetaan selvityksen tulosten perusteella edellytykset nuorisotakuun toteutumiselle Hämeenlinnan seudulla. Hankkeeseen osallistuu myös nuoria arvioimaan, suunnittelemaan ja myös toteuttamaan uutta nuorten palveluverkkoa. Hankkeeseen osallistuvat Hämeenlinnan nuorten ohjaus- ja palveluverkosto yhdessä Hattulan ja Janakkalan kuntien edustajien kanssa (Kaikin keinoin nuoret töihin, 2012).

Hämeenlinnassa ollaan siirtymässä lasten ja nuorten palvelukokonaisuuteen, jonka tarkoituksena on mahdollistaa palvelut ja toiminnot yli hallinnonalarajojen.

5.2.3. Hämeenlinnan nuorten ohjaus- ja palveluryhmä

Hämeenlinnan nuorten ohjaus- ja palveluryhmään eli NOP-ryhmään kuuluu edustajia monilta eri tahoilta. Kaupungilta edustajia on kaupunginhallituksesta, nuorisopalveluista, opetuspalveluista, terveyttä ja toimintakykyä edistävästä palveluista, sosiaalisen tuen palveluista, nuorten terveysneuvontapisteeltä ja etsivästä nuorisotyöstä. Lisäksi ryhmässä on edustus poliisista, Hämeen työ- ja

elinkeinotoimistosta, Kehittämiskeskus Häme Oy:stä, Kiipulan koulutus- ja kuntoutuskeskuksesta, Hämeenlinnan yrittäjät ry:stä, Parolannummen panssariprikaatista, ammattiopisto Tavastialta sekä Sosiaalikehitys Oy:stä.

5.2.4. Seutukuntayhteistyö

Yhteistyötä nuorisoasioissa tehdään Hattulan ja Janakkalan kanssa mm. Kaikin keinoin nuoret töihin –hankkeen puitteissa. Hankkeen aikana luodaan malli nuorisotakuun toteutumiseksi Hämeenlinnan seudulla.

5.2.5. Tietojärjestelmät

Hämeenlinnan sosiaalihuollossa käytetään Effica YPH –sovellusta, johon on hankittu uusi tilastointi- ja raportointiosio Fakta vuoden 2013 alussa. Terveystieteiden osalla on käytössä terveydenhuollon Effica. Varhaiskasvatuksessa käytetään Proconsona-tietojärjestelmää ja työpajoilla sekä etsivässä nuorisotyössä käytetään PAR-järjestelmiä.

Primus-oppilashallintajärjestelmä on käytössä peruskoulussa, lukiossa ja Hämeenlinnan opetuspalvelussa sekä Kiipulan ammattiopistossa ja Suomen yrittäjäopistossa (Starsoft, 2013).

Effica YPH perustuu asiakasprosesseihin, joita räätälöidään kunnittain. Lisäksi prosesseja voi muodostaa itsekkin esimerkiksi jotain tiettyä ryhmää tai hanketta varten. Hämeenlinnan YPH Effican asiakasprosessit ovat seuraavan kuvan mukaiset (Kuva 1).

Hämeenlinnassa Effica-asiakasprosesseissa

Kuva 1: Effica YPH asiakasprosessit Hämeenlinnassa (Karvonen 2013)

5.2.6. Tiedon kerääminen ja käyttö

Tietoa kerätään ja tallennetaan sähköisiin järjestelmiin varsin runsaasti, joten ongelmana ei ole tietojen puute. Tietoa kerätään sektoreittain, eli kullakin hallinnonalalla on oma tapansa kerätä tietoa sekä erilliset tietojärjestelmät. Kirjattavia tietoja on nykyään varsin paljon, jolloin osa hyödyllisistä tiedoista saattaa jäädä kokonaan kirjaamatta tai kirjataan epäolennaisiakin asioita. Käytössä on myös toimialakohtaisia kirjausmenetelmiä esimerkiksi kouluissa. Asiakkaiden täyttämistä lomakkeista lähes kaikki ovat vielä paperisia, ainoastaan päivähoitopaikan haku on sähköisessä muodossa.

Tietojärjestelmissä olevaa tietoa voisi hyödyntää tehokkaammin: tietojärjestelmistä saa tuotettua monenlaisia tilastoja, mutta niistä ei välttämättä tiedetä tai niitä ei huomata hyödyntää. Jos tietoa ei hyödynnetä, sen keräämiseenkään ei välttämättä kiinnitetä huomiota ja kirjaamisen käytännötkin voivat vaihdella.

Viranomaisten saama tieto päätöksenteon tueksi on tilastomuotoista. Se on usein pelkästään määrällistä, kuten käyntimääriä, eikä sisällä tarkentavia tietoja. Esimerkiksi erityisopetuksessa olevien oppilaiden määrä tiedetään, mutta ei tarkempia tietoja siitä, mitä syitä erityisopetuksen tarpeen taustalla on. Hämeenlinnassa ollaan siirtymässä ainakin jossain määrin töiden tuotteistamiseen ja sosiaalihuollossa tämä on aloitettu, mutta prosessi ei ole vielä kovin pitkällä. Tämän myötä laadullisen tiedon keräämiseen on kiinnitetty hieman huomiota. Esimerkiksi lastensuojelussa lapsen hoidon haastavuuden voi määritellä, mutta toistaiseksi tiedon hyödyntäminen on ollut vähäistä.

Hämeenlinnassa tuotetaan pakollisia valtakunnallisia tilastoja, kuten THL:n tarpeisiin. Pyynnöstä saa muitakin tilastoja tarpeen mukaan. Tilastoja joudutaan usein korjaamaan käsin, ennen kuin niitä voi lähettää eteenpäin. Määrällistä tietoa kirjataan kuukausittain johdon raportointijärjestelmään. Siellä olevat indikaattoriluvut päivittyvät kaupungin intranettiin päättäjien nähtäväksi.

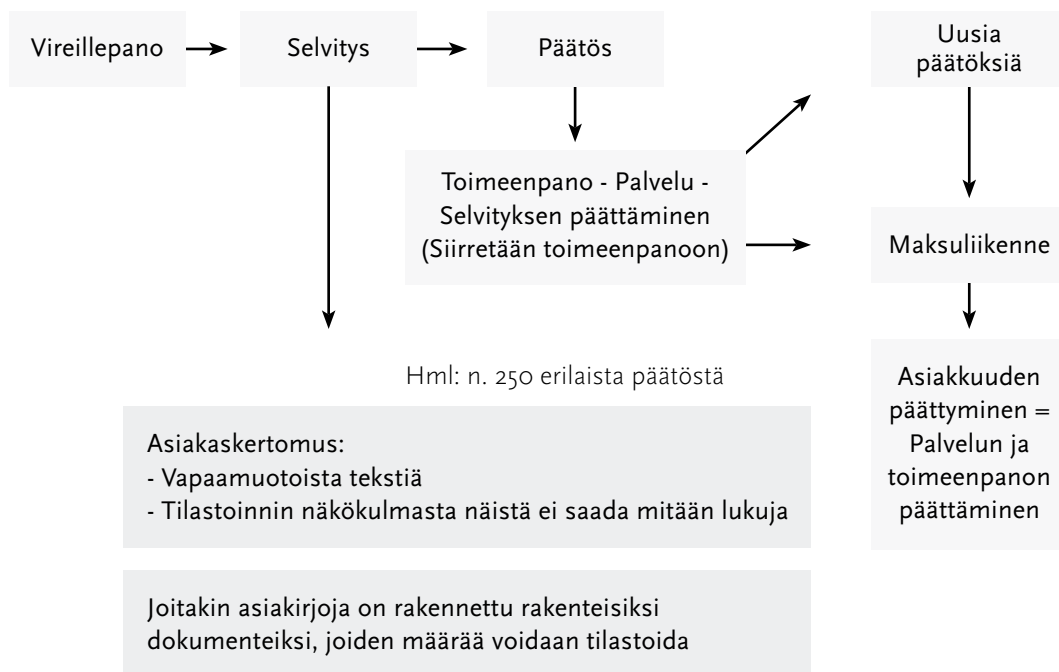
Vaikka Hämeenlinnassa ollaan siirtymässä lasten ja nuorten palvelukokonaisuuteen vuonna 2014, tiedot ovat edelleen jaettuna hallinnonaloittain ja eri tietojärjestelmiin, koska käytössä olevat tietojärjestelmät ovat edelleen aiempien hallinnonalaluokittelujen mukaisia. Toisaalta Hämeenlinnassa palvelut on pyritty organisoimaan elämänkaarimallin mukaisesti, ja tästä tullut haasteita tiedontuotantoon ja tietojen hyödynnettävyyteen. Elämänkaarimalli toisaalta mahdollistaa tietojen seuraamisen elämänkaaren mukaisesti, mutta toisaalta tekee vertailun muiden kuntien ja valtakunnallisten tilastojen kanssa hankalaksi, koska ne on organisoitu eri tavalla. Lisäksi Hämeenlinnassa koetaan, että myös lainsäädäntö pirstaloittaa toimintaa: esimerkiksi lastensuojelulainsäädäntö tekee lastensuojelusta oman lokeronsa, samoin perusopetus ja opiskelijaterveydenhuolto ovat lokeroissaan.

Tavoitteena on kuitenkin kaikissa tilanteissa se, että yhden lapsen tilanteesta voitaisiin muodostaa kokonaisuus, jonka pohjalta voidaan tehdä yksi suunnitelma. Koska yhden henkilön tietoja voi olla monessa eri järjestelmässä, tästä voi seurata päällekkäisiä toimintoja ja se, että henkilö ohjataan samanaikaisesti eteenpäin eri palveluista. Tällöin sama henkilö saattaa esimerkiksi käyttää samaa palvelua useampaan kertaan eri paikoissa.

Tietojärjestelmien ominaisuudet vaikuttavat asiakastietojen kirjaamiseen ja kirjaaminen vaikuttaa tilastojen tuottamiseen. Esimerkiksi Effica YPH –tietojärjestelmään asiakastietojen kirjaaminen on prosessimaista kuvan 2 mukaisesti. Asiakkuus on etenevä prosessi, joka alkaa asiakkuuden alkamisesta (vireillepano) ja päättyy päätöksiin ja palveluihin. Vireillepanoja voidaan etsiä ja tilastoida, ja tilastoista näkee esimerkiksi vireillepanon syyn, vireillepanon laatijan ja laatijan organisaation. Tilastoja saa alueittain ja halutulta ajanjaksolta. Myös päätöksiä voi listata ja laskea.

EFFICA YPH Perusprosessi

Kuva 2: Effica YPH perusprosessi (Karvonen 2013)

Vireillepano:

- "Ilmoitus"
- "Hakemus"
- "Ajanvaraus"
- "Ilmoittautuminen"
- Voidaan määrittellä valikko tekijästä ja syystä
- Hml 45 eri tyyppistä vireillepanoa

Selvitys:

- Vireillepanon pohjalta selvitetään, onko asiakkaalla palvelun tarvetta
- Aloittaa asiakkuuden
- Jotku asiakasprosessit hoidetaan pelkästään selvitysvaiheessa (esim. Perheneuvola)
- Hml 52 eri selvitystyyppiä

Päätös:

- Selvityksen päätteeksi tehdään päätös palvelusta → myönnetään tai evätään palvelu

Palvelu =

- Myönteinen päätös pannaan toimeen ja asiakkaalle myönnetään palvelu → esimerkiksi "Huostaanotto" "Toimeetulotuki"...
- Hml 63 erilaista palvelua

Prosessiin perustuvassa järjestelmässä pitäisi etukäteen tietää, mitä halutaan tilastoida, jotta voitaisiin seurata erilaisiin päätöksiin johtaneita vireillepanoja. Palveluosiossa on erilaisia palveluja, joista osa päättyy luonnollisesti. Esimerkiksi huostaanotto päättyy, kun se lopetetaan tai lapsi täyttää 18 vuotta. Toimeentuloasiakkuuden päättyminen on hankalampi asia, koska sen päätymistä ei ole määritelty missään. Tällaiset asiakkuudet sosiaalityöntekijän on muistettava sulkea, koska muuten asiakkuuksia jää avonaisiksi, mikä vääristää tilastoja. Järjestelmien pääkäyttäjät usein tarkistavat tilastoja ennen niiden eteenpäin toimittamista, ja tällöin he voivat muistuttaa työntekijöitä sulkemaan asiakkuuksia. He voivat myös esimerkiksi lähettää asiakaslistoja työntekijöille korjattaviksi.

Asiakasprosessit ovat myös yksilöprosesseja, jolloin perhekohtaisia tietoja on hankala seurata.

Effica Fakta tarjoaa perhetyyppitietoja, mutta jotta perhetyyppitiedot saadaan oikein, sosiaalityöntekijän on kirjattava jokaisen perheenjäsenen tiedot oikein tietojärjestelmään.

Hämeenlinnan seudulla tehtiin useamman kunnan kuntaliitos 2009. Silloin tietojen rakennetta muutettiin siten, että ennen liitosta ja sen jälkeen kerättyjä tietoja ei voi suoraan vertailla keskenään.

6. YHTEENVETO

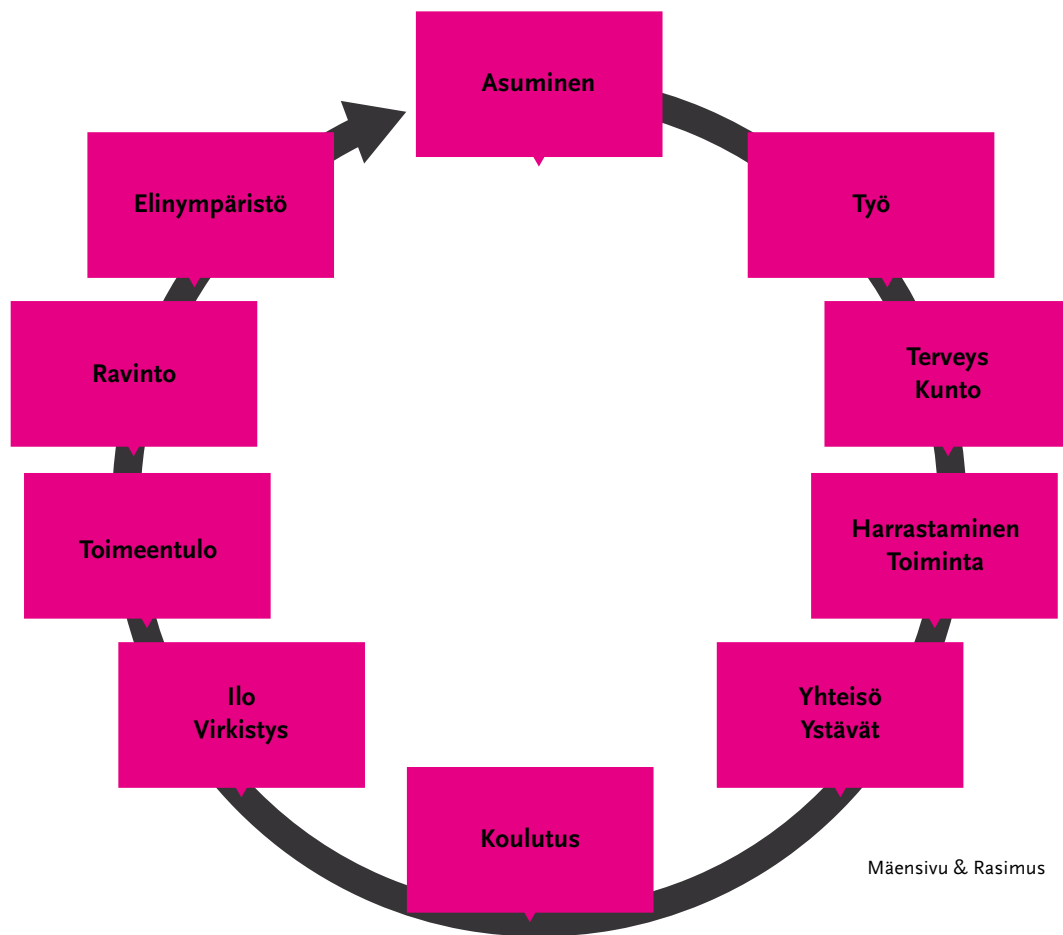
6.1. Indikaattoreiden hyväksikäyttö

Indikaattoreihin on pyritty keräämään keskeisimmät nuorten elämää kuvaavat tiedot. Osa tiedoista saadaan käyttöön alueellisesti, osa jopa kuntakohtaisesti. Tarkoitus on, että indikaattorit toimisivat tiedonkeruun perustana ja nuorten elinoloja koskevat tiedot saataisiin indikaattoreihin perustuen käyttöön laajalti tulevaisuudessa. Indikaattoritietoa tulisi koota mahdollisimman laaja-alaisesti, jotta voidaan arvioida, ja mahdollisesti muokata, indikaattoreita ja niiden kykyä kuvata nuorten elinoloja ja niissä tapahtuvia muutoksia pitkällä aikavälillä. Indikaattoreiden avulla pitäisi saada tietoa yksittäisten, konkreettisten seikkojen lisäksi myös laajemmista kokonaisuuksista ja yksittäisiin asioihin liittyvistä tai liitettävissä olevista toimenpiteistä (Vehviläinen, 2012).

Indikaattoritiedon lisäksi tulisi kuitenkin koota myös nuorilta itseltään subjektiivista, kokemusperäistä tietoa heidän hyvinvoinnistaan ja kokemuksistaan eri palvelujen käyttäjinä. Nuorten kokemusperäinen tieto auttaisi arvioimaan palvelujen ja toimenpiteiden vaikuttavuutta. Tämä olisi tarpeen kun useat indikaattorit ovat ns. prosessi-indikaattoreita, ne kuvaavat palvelujen saavutettavuutta, mutta eivät niiden vaikuttavuutta (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

Indikaattorit mahdollistavat vaikuttavuuden seurannan ohella muutosten seurannan, kuvaavat tietoperustan toimenpide- ja ohjelmaesityksille sekä yksittäisten havaintojen esille nostamisen. Nuorisotiedon keräämiseen tarkoitettut indikaattoripatteristot, kuten Nuoran indikaattorit, ovat sovellettavissa kuntatasolle nuorisotiedon keräämisen ja seurannan työkaluiksi. Nuoran indikaattoreiden etuna on myös se, että niihin liittyvää tietoa kerätään jo nyt. Kyselyjen avulla voi paikata indikaattoritiedon keräämisen jättämiä aukkoja sekä tarkentaa tietoa esimerkiksi vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten osalta (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012).

Kun tietoa kerätään moniin eri indikaattoreihin perustuen, tiedon keruussa on päällekkäisyyttä ja toisaalta tietoihin jää katvealueita. Esimerkiksi nuorten vapaa-ajasta ja harrastuksista on varsin vähän tietoa saatavilla, vaikka kyseessä on iso elämän osa-alue (Nuorten hyvinvointi-indikaattorit, 2012). Mäensivu ja Rasimus (2013) esittävät nuorten kasvu- ja elinolosuhteita koskevan tiedon jaettavaksi seuraavan kuvan mukaisesti (Kuva 3). Kun verrataan nykyistä indikaattorien perusteella tapahtuvaa tiedon keruuta kuvan 3 ympyrämalliin, huomataan, että nykyisessä nuorisotietojen jaottelussa katvealueita löytyy ainakin kuntoon, harrastamiseen ja toimintaan, yhteisöön, iloon ja virkistykseen sekä ravintoon liittyen.

Kuvio 1. Nuorten kasvu- ja elinolosuhteita koskeva tieto

Indikaattoreiden määrittelyä olisi syytä miettiä esimerkiksi kuvan 3 ympyrämallin mukaisesti niin, että kaikkiin elämänalueisiin on määritelty kattavasti indikaattoreita ja tietojen kerääminen nuorten kasvu- ja elinoloista tulisi tapahtua siten, että kaikki elämän osa-alueet otetaan huomioon. Lisäksi olisi hyvä pohtia mitkä indikaattorien yhdistelmät tarvitaan antamaan kokonaiskuva nuoren tilanteesta. Nykyiset indikaattorit vaikuttavat suhteellisen irrallisilta toisistaan, joten indikaattorimäärittelyn taustana olisi hyvä olla esimerkiksi kuvan 3 mukainen elämänalueita kuvaava jaottelu ja kansallisesti olisi hyvä pyrkiä vain yhden indikaattoripatteriston käyttöön. Määriteltävä patteristo voitaisiin jakaa alaluokkiin esimerkiksi kuvan 3 elämänalueiden mukaan.

6.2. Kunnallisten tietojen hyödynnettävyys

Kunnallisista toiminnoista ollaan muodostamassa enenevässä määrin suurempia kokonaisuuksia. Yhteistyötä eri hallinnon alojen välillä on myös pyritty lisäämään ja erilaisia yhteistyöelimiä ja verkostoja on perustettu, tästä huolimatta varsinkin tiedontuotanto on usein edelleen sektoreittain järjestetty. Tiedontuotanto on määritelty eri hallinnon alojen operatiivisen toiminnan tueksi, ja kokonaisuuden muodostaminen yli hallinnonrajojen on haastavaa. Tiedontuotannolla on pyritty tukemaan lähinnä oman hallinnonalan operatiivista toimintaa, sekä sen johtamista. Tilastoinnin ja seurantatiedon tarkoituksena pääsääntöisesti on ollut pyrkiä seuraamaan omia tunnuslukuja, eli käytännössä palveluiden käyntimääriä sekä resurssien käyttöä.

Tietojen hyödynnettävyyttä saattaa hankaloittaa myös tietosuojalainsäädäntö ja eri hallinnonalojen erityislainsäädäntö, esimerkiksi sosiaalihuollossa eri lakisääteisistä tehtävistä muodostuu omat henkilörekisterinsä. Eri henkilörekisterit voivat olla samassa tietojärjestelmässä, mutta tietojärjestelmän tulee kyetä erittelemään henkilörekisterit ja niiden tiedot omiksi toiminnallisuuskäyttöön. Jokaisella henkilörekisterillä on oma käyttötarkoituksensa, joten eri rekistereiden tietojen yhdisteleminen on kiellettyä, koska tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen mihin niitä on kerätty. Toiseen käyttötarkoitukseen tietoja saa käyttää vain rekisteröidyn suostumuksella tai lainsäädäntöön perustuvalla oikeutuksella. Tilastojen perusteella kokonaiskuvan muodostaminen on hankalaa, koska asiakkuudet jakaantuvat eri rekistereihin, lisäksi tietoa palveluiden kasaantumisesta samoille henkilöille on hyvin hankala selvittää.

Kunnissa kerätään tilastotietoa säännöllisesti pakollisiin valtakunnallisiin tietotarpeisiin, mutta muuhun aktiiviseen tiedonkeruuseen liittyviä käytäntöjä ei juuri ole. Jo pelkästään valtakunnallisesti kerättävien tietojen järjestelmällisellä seuraamisella voidaan parantaa yhteistä näkemystä kunnan palvelujen käytöstä sekä nuorten elinoloista. Tiedontuotannon käytäntöjen määrittelyminen olisi tärkeää kunnallisten tietojen hyödynnettävyyden kannalta. Nykyisissä tietojärjestelmissä on paljon tietoa, jota hyödynnetään lähinnä operatiivisessa toiminnassa ja sen johtamisessa. Tietojärjestelmissä on myös paljon hyödyntämätöntä potentiaalia, tietoja, joiden olemassaolo ja käytön mahdollisuus ei ole yleisesti tiedossa. Tämän tiedon hyödyntäminen tulisi perustua monialaiseen, systemaattiseen, yhteisesti laadittuun ja hyväksytyyn tietohallinnon suunnitelmaan, joka määrittelee tietotarpeet, tietojen keruun ja tietojen käyttötavat. Tällainen tietohallintosuunnitelma auttaa parantamaan tietojen hyödynnettävyyttä.

Mikäli tietoja halutaan hyödyntää aiempaa paremmin, koko tiedontuotannon ja -käsittelyn prosessit tulisi tarkastella uudelleen alusta lähtien. Organisaatioiden monialaisen tietohallinnon suunnitelman pohjalta tulisi määrittellä tiedon tarpeet, selvittää tietojen saatavuus, ja miten tietojen yleistä hyödynnettävyyttä ja käyttöä organisaatioissa voitaisiin parantaa. Tietojen hyödynnettävyyden parantamisen kannalta oleellisia ovatkin tietotarpeet, joiden perusteella voidaan lähteä suunnittelemaan tietojen elinkaarta ja erityisesti tiedontuotantoa. Mikäli tietojen hyödynnettävyys on määritelty tietoja kerätessä, tämä mahdollistaa tiedon kirjaamiskäytäntöjen muokkaamista yhdenmukaisiksi ja seurattavien tietojen kannalta paremmiksi. Kirjaamiskäytäntöjen tarkasteluisella voidaan varmistaa, että seurattavien tilastojen kannalta tallennetut tiedot ovat oikeassa muodossa, ja oleelliset muuttujat / kriteerit ovat tietojärjestelmistä saatavilla. Tietojen hyödynnettävyyden parantamiseksi kirjaamiskäytäntöjen hyödyllisyys ja tarkoitus tulisi perustella ja saattaa suorittavalle tasolle ja asiakastyötä tekeville tiedoksi.

Monialaisen yhteistyöryhmän kannalta kunnallisten tietojen ja tietojärjestelmien hyödynnettävyys on hankalaa. Tiedot ja tietojärjestelmät ovat pirstaloituneet eri hallinnonalojen järjestelmiin, niiden muoto ja hyödynnettävyys vaihtelee suuresti. Tietojen käytettävyyttä ei ole mietitty yhteistyöryhmän näkökulmasta, jolloin hyödynnettävyys voi jäädä vähäiseksi. Tietoja tallennetaan järjestelmiin, mutta tietojen tilastointi ei välttämättä ole mahdollista, ainakaan siinä muodossa mikä monialaisen yhteistyöryhmän kannalta olisi oleellista. Lisäksi tietojen pirstaloitumisesta johtuen, yhteistyöryhmällä ei välttämättä ole tietoa kaikesta siitä, mitä kunnan järjestelmiin tallennetaan ja mitä tietoja ja tilastoja voitaisiin seurata. Ongelmallista on myös, ettei monialaisen yhteistyöryhmän tiedontarpeita ja tietopohjaa ole määritelty, eli ei ole yhteistä näkemystä mitkä tiedot ovat oleellisia.

Kunnalliset tietojärjestelmät on pääosin kehitetty operatiivisen toiminnan tarpeisiin, eikä kehittämisen näkökulmana ole ollut kokonaiskuvan muodostamisen tukeminen seuranta- ja tilastotietojen avulla. Seuranta- ja tilastotietojen ongelmat eivät pääsääntöisesti johdu pelkästään tietojärjestelmistä, vaan ennen kaikkea siitä että tietojen käyttöä ja tuotantoa ei ole suunniteltu eikä määritelty. Nykyisissä järjestelmissä on paljon tietoa, joiden avulla voidaan parantaa nuorten palvelujen käyttöä ja elinolojen seuranta. Tiedontuotanto ja tilastotiedot tulisi valjastaa ko-

konaiskuvan muodostamiseksi. Tämä on mahdollista kun tietojen tarpeet määritellään sekä valtakunnallisesti että kunnallisesti ja tiedontuotanto toteutetaan tarpeiden mukaisesti. Toiminnan kehittäminen voi hyvin perustua monialaisen yhteistyöryhmän tarpeisiin, koska ryhmässä tarvitaan kattava näkemys nuorison palveluista, eri hallinnonaloista, niiden tietojärjestelmistä ja tietosisällöistä. Ryhmän tulee määritellä mikä tieto heidän toimintansa kannalta on oleellista, tämän perustana ryhmällä tulee olla toimintasuunnitelma, sekä näkemys siitä mitkä ryhmän tavoitteet ovat. Yhteistyöryhmien tulisi suunnitella aktiivisesti omaa toimintaansa, ja määritellä mitkä tiedot ovat oleellisia ja miten niiden hyödynnettävyyttä voidaan parantaa. Suunnitelmien perusteella osa tiedoista tilastoidaan valtakunnallisesti ja osa kunnan omien tarpeiden mukaisesti.

6.3. Tietojärjestelmien kehittäminen

Tällä hetkellä kunnan tietojärjestelmät eivät ole yhteistoiminnallisia keskenään eivätkä valtakunnallisten tietojärjestelmien kanssa. Eri järjestelmien toteutusratkaisut, tietokannat ja tietorakenteet ovat erilaisia. Järjestelmien sisältämää tietoa ei myöskään voi suoraan verrata toisiinsa, koska tietojen määrittelyä ei ole tehty yhteisen tietomallin mukaisesti. Lisäksi järjestelmät ovat eri-ikäisiä, teknologioiltaan erilaisia ja erilaisiin tarpeisiin kehitettyjä. Kuntien käytössä olevat tietojärjestelmät ovat useimmiten suljettuja systeemejä, joita ei voi muokata omien tarpeiden mukaisiksi. Järjestelmien toimittajille voi esittää toiveita ja vaatimuksia, mutta niiden toteutuminen on epävarmaa, hidasta ja kallista. Nopeita muutoksia tietojärjestelmiin tiedon hyödyntämisen parantamiseksi ei voida aina toteuttaa.

Henkilötietolaki ja erityislait rajoittavat eri tietojärjestelmistä saatavien yksittäisten henkilöiden tietojen saantia ja luovutusta. Lähtökohtana on, että henkilöltä pitää saada suostumus tietojen luovutukseen. Tietojen katselu eri järjestelmistä olisi tarpeen kokonaiskuvan saamiseksi yksittäisen nuoren ja myös tietyn ikäluokan tai nuorisoryhmän tilanteesta. Monialainen yhteistyö edellyttää, että tiedot ovat katseltavissa niin, että voidaan muodostaa kokonaiskuva ja tehdä päätöksiä jatkotoimenpiteistä.

Nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä kuvaavia tietoja on mahdollista tallentaa ja hyödyntää kolmella tasolla: kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Tiedon hakeminen, syöttäminen, prosessointi ja hyödyntäminen edellyttävät järjestelmiä, joilla tietoa käsitellään. Käsitteellisesti tiedot ja järjestelmät tulee erottaa toisistaan. Tarpeelliset tiedot voidaan jaotella periaatteessa kahteen luokkaan, kuten terveydenhuollossa on tehty (Aaltonen ja muut, 2010): kansallisesti määritellyt, keskeiset nuorten elämää ja palvelujen käyttöä kuvaavat tiedot ja alueellisesti ja/tai paikallisesti määritellyt muut erillis- ja lisätiedot. Vastaavasti tietoja käsittelevät järjestelmät, kuten ohjelmistot, voidaan luokitella kahteen luokkaan: keskeisiä tietoja käsittelevät ja tilastoivat sekä yleisiä palveluja tuottavat kansalliset järjestelmät ja alueelliset / kunnalliset erillisjärjestelmät.

Keskeiset nuorten elämää ja palvelujen käyttöä kuvaavat tiedot kuten seurattavat indikaattorit ja tilastoitavat seurantatiedot tulisi määritellä kansallisesti yhtenäisesti ja niiden kerääminen tulisi ohjeistaa ja koordinoita kansallisesti ja yhtenäisellä tavalla. Samoin yleiset tietoturvapalvelut kuten käyttäjien tunnistus, digitaalinen allekirjoitus, suostumuskäytännöt ja tietojen luovutuksen seuranta (luovutusloki) tulisi määritellä kansallisesti yhdenmukaisesti ja tehdyt ratkaisut implementoida kaikkiin järjestelmiin ja jakaa kansallisesti kaikkien käytettäväksi. Erillis- ja lisätiedot tulee voida määritellä alueellisesti tai paikallisesti, riippuen tilanteesta. Kuntaliitosalueilla ja seutukunnissa määrittely olisi hyvä tehdä alueellisesti, jotta saadaan alueellisesti kokonaiskuva tilanteesta. Paikallisesti kunnissa voidaan määritellä omia kuntakohtaisia indikaattoreita tilanteiden mukaan.

Kansalliset tilasto- ja indikaattoritietoa tuottavat järjestelmät tulisi analysoida ja pyrkiä kehittämään niitä niin, että kaikki tilastoitava tieto on yhteismitallista ja vertailukelpoista. Kannatettava olisi pyrkimys yhden, yhteisesti hyväksytyyn indikaattoripatterin määrittelyyn ja käyttöön. Kaikille tietoja kerääville kunnille ja kuntaliitosalueille tulisi tuottaa yhdenmukaiset ohjeet miten tietoa

kerätään, mitkä ovat käytettävät indikaattorit sekä miten toimitaan jos tieto puuttuu tai ei voida varmistua tiedon oikeellisuudesta. Tietojen keruu tulisi ohjeistaa hyvin ja täsmällisesti sekä pyrkiä kehittämään valtakunnallisesti hyviä tiedon keruun käytäntöjä ja toimintamalleja.

6.4. Yhteenvetoa viimeisimmistä nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä koskevista selvityksistä

Nuorten elinoloja ja palveluita tukevien tietojärjestelmien kehittämiselvityksessä (Vehviläinen, 2012) todetaan, että tietotarpeet nuorten elinoloista ja palvelujen käytöstä lisääntyvät kun monialainen yhteistyö koetaan hyödyllisenä. Tiedonkeruu ei kuitenkaan ole vielä kattavaa eikä tarpeiden mukaan suunniteltua, ja usein kerätään sitä tietoa mikä on helposti saatavilla. Tiedonkeruu on pirstaleista ja jäsentymätöntä. Olisi toivottavaa suunnitella tiedonkeruu vastaamaan tarpeita laatimalla alueellinen tai kunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointistrategia, jossa määriteltäisiin tarvittavat tiedot ja niiden perusteella tapahtuva seuranta. Strategia mahdollistaisi kokonaisvaltaisen, tarpeiden mukaisen ja systemaattisen tiedon keruun ja tietojen hyödyntämisen tarpeita vastaavasti. Myös tietojen hyödyntämisessä on monialainen yhteistyö nostanut esiin ongelmia (Vehviläinen, 2012). Tiedot ovat nykyisin saatavissa sektoreittain/hallinnonaloittain ja silloin kokonaiskuvan muodostaminen yksittäisen nuoren tai nuorisoryhmän tilanteesta on vaikeaa. Päätöstilanteessa pitäisi pystyä arvioimaan kokonaiskuvaa ja miettimään toimenpiteitä ja linjauksia niin, että käytettävissä on tietoa kokonaisuudesta ja myös eri hallinnonalojen tarjoamista palveluista ja toimenpiteistä.

Vehviläisen selvityksessä ehdotetaan ratkaisuksi tietotarpeiden määrittelyn ja hyödyntämisen ongelmiin sähköistä tietopankkia, jonne kootaan nuorten elinoloja ja palvelujen käyttöä koskevaa tietoa. Tietopankkiin voisi liittyä myös sähköinen palvelukartta, jossa olisi kootusti esitettyinä nuorille tarjolla olevat palvelut sisältöineen ja yhdyshenkilöineen. Tietopankin osalta tulisi kuitenkin tarkkaan määrittellä tietotarpeet systemaattisesti ja jäsennellysti, jotta saadaan käyttöön sellaista tietoa mitä tarvitaan. Jos tietopankkiin kootaan yksittäisiä nuoria koskevia tietoja, siitä muodostuu henkilörekisteri, joka edellyttää tietosuojasäädösten huomioon ottamista. Tätä ei Vehviläisen raportissa ole pohdittu.

Säkäjärven Nuoret pois palveluoravanpyörästä -selvityksessä (Säkjäjärvi, 2012) on selvitetty Nuorisolain mukaisten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa Rajanylittäjät-hankekuunnissa. Selvitys tehtiin puhelinhaastatteluin ja sähköisellä kyselyllä. Kyselyjen tuloksena todetaan, että ohjaus- ja palveluverkostot on pääosin perustettu ja niiden kokoonpanot ovat nuorisolain mukaisia, kunnan toimialat, työhallinto ja poliisi ovat edustettuina verkostoissa. Kaikissa verkostoissa ei vielä oltu laadittu toimintasuunnitelmia. Osa verkostoista oli päättänyt kohdistaa toimintansa kaikkiin nuoriin, osa vain syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin. Verkoston toiminta on lähtenyt liikkeelle nuorten kasvu- ja elinolojen kartoituksesta, jotta voitaisiin yhteen sovittaa palveluja ja edistää palvelujen vaikuttavuutta. Verkostoissa on todettu, että nuorten asiat ovat nousseet verkoston avulla paremmin esille ja verkostoista odotetaan olevan hyötyä oman alueen nuorille. Yhteisen tahtotilan löytäminen sekä yhteinen vastuu nuorista ja nuorille suunnattujen palvelujen kehittämisestä koetaan verkoston tärkeiksi tuloksiksi. Toisaalta selvityksessä tuli esiin, että verkoston tehtävät kaipaavat selkiyttämistä ja olisi hyvä saada tietoa muiden kuntien kokemuksista ja hyvistä käytännöistä.

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan raportissa Monialainen yhteistyö ja verkostomaiset työtavat lasten ja nuorten palveluissa kuvataan osassa II: Kaikilta vaaditaan – mutta kaikki voittavat – Nuorten palvelut ja monialainen yhteistyö (Nousiainen ja muut, 2011) tutkimusta, jossa selvitettiin nuorisolain uudistuksen jalkauttamista kunnissa ja ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa. Tutkimus osoitti, että nuoria koskevaa tiedonkeruuta ja sen koordinoitua tulisi parantaa. Tarvitaan valtakunnalliset yhtenäiset indikaattorit, mitattavat suureet ja yhtenäinen tietovaranto, joka

perustuu poikkihallinnolliselle yhteistyölle ja mahdollistaa yli sektorirajojen tapahtuvan seurannan. Tutkimuksessa suositellaan, että ohjaus- ja palveluverkoston käynnistymistä ja hyvien käytäntöjen levittämistä jatketaan koulutusten ja tiedon välittämisen avulla. Tarvitaan maksutonta, helposti saatavissa olevaa ohjausta ja koulutusta. Lisäksi nuorisoon liittyvän lainsäädännön ja kehittämistyön kokonaisuus olisi hyvä saada näkyväksi valtakunnallisesti, esim. internetissä olevalla prosessikaaviolla, josta säädökset, toiminnat ja palvelut olisi helposti nähtävissä. Tällä hetkellä kokonaisuus näyttyy pirstaleisena, yksittäisinä ja ehkä päällekkäisinäkin toimintoina. Myös erilaisille ohjelmille, hankkeille, strategioille ja lainsäädännölle tarvitaan valtakunnallista, koostavaa seuranta. Uudistuksia on viime vuosina tehty paljon, lakeja on säädetty ja erilaisia ohjelmia käynnistetty, mutta niiden seuranta on vähäistä.

Kuntaliiton selvityksessä Nuorisotakuu- uusi tapa toimia (Kallio-Savela, Sjöholm ja Selkee, 2013) on tutkittu sitä, millaisia toimenpiteitä kunnissa on tehty nuorisotakuun toteutumisen paikalliseksi edistämiseksi. Selvitys osoittaa, että koulutustakuun toteutumisen esteenä on vaikeus löytää sopivaa koulutuspaikkaa tai koulutuksen keskeytyminen. Ratkaisuna ehdotetaan, että kunnilla olisi kokonaisvastuu ja mahdollisuus järjestää koulutuspaikka. Selvitys osoitti, että paikallistasolla kannetaan huolta ely-keskusten palvelujen etäännyttämisestä ja ammatinvalinnan ohjauspalvelujen vähäisyydestä. Selvityksessä painotetaan, että nuori tulisi nähdä yksilönä, ei vain toimenpiteiden kohteena, vaan osallistuvana yksilönä. Tarjolla olevat palvelut tulisi koota yhden luukun palveluohjaukseksi, jossa yhteistyöllä ja selvillä pelisäännöillä kootaan resurssit ja toiminnot yhteen. Nuorisolle tarkoitetuissa erityispalveluissa, kuten etsivässä nuorisotyössä ja työpaja-toiminnassa, tulisi olla vakinainen rahoitus, palvelujen tulee olla aina käytettävissä.

Selvityksessä todetaan myös, että kunnissa on ollut poikkihallinnollisia verkostoja ja yhteistyöryhmiä jo vuosia ja käynnissä on ollut lukuisia hankerahoituksella toimivia palveluita ja yhteistyömuotoja. Näiden toiminta ja rahoitus tulisi vakinaistaa ja tietoa niiden toiminnasta ja tuloksista levittää. Kokemuksen ja tiedon levittäminen poistaisi päällekkäisyyksiä, mahdollistaisi hyvien käytäntöjen syntyneen ja laajan käyttöönoton. Nuorisolle suunnattujen palvelujen seuranta ja arviointia pitää kehittää, jotta saadaan perusteltua tietoa toimivuudesta ja vaikuttavuudesta.

Vuoden 2013 alusta voimaan tullut nuorisotakuu ei vielä vuoden ensimmäisten kuukausien aikana ole toteutunut suunnitellusti, joten tarvitaan toimenpiteitä toteutumisen mahdollistamiseksi ja vauhdittamiseksi sekä onnistuneiden ratkaisujen ja toimintatapojen levittämiseksi laajaan käyttöön (http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/ajankohtaista/uutiset/hallitus_tiedotti_nuorisotakuusta/110446.news). Nuorisotakuu oli toukokuun 2013 loppuun mennessä tavoittanut n 70% alle 25-vuotiaista työttömistä nuorista ja korkeasti koulutettujen nuorten työttömyys oli toimenpiteistä huolimatta lisääntynyt (Aamulehti, 22.5.2013).

7. Suositukset ja toimenpide-ehdotukset

Selvityksemme perusteella esitämme seuraavia suosituksia tiedontuotannon ja tietojen hyödyntämisen parantamiseksi. Toimenpiteet suositusten toteuttamiseksi on esitetty kunkin suosituksen alla. Suositusten avulla pyritään erottamaan kansallisella tasolla tapahtuva tiedonkeruu ja tilasto- ja seurantatiedon tuottaminen sekä alueellisella ja paikallisella tasolla tapahtuva alueellisiin ja kunnallisiin erityistarpeisiin kohdistuva tietojen keruu ja tuotanto.

Suosituksien toteuttaminen merkitsee yhteisiä sopimuksia kansallisesti kerättävistä tiedoista ja niiden tuottamisesta ja pitkällä aikavälillä toiminnallisten käytäntöjen harmonisointia. Alueellisella ja paikallisella tasolla suositukset mahdollistavat alueellisten ja paikallisten erityispiirteiden ja tilanteiden huomioonottamisen ja yhtenäisen ja vertailukelpoisen tiedon tuottamisen kansalliseen seurantaan ja tilastointiin.

1. Kansallisten ja alueellisten ja paikallisten tiedontarpeiden selkiyttäminen ja eriyttäminen

- Nuorten elämää ja palvelujen käyttöä kuvaavat tiedot kuten seurattavat indikaattorit ja tilastoitavat seurantatiedot tulisi määrittellä *kansallisesti*, ja niiden kerääminen tulisi ohjeistaa ja koordinoita kansallisesti. Tavoitteena yksi, yhteisesti hyväksytty indikaattoripatteri, joka voi jakaantua alaluokkiin esimerkiksi elämänalueiden tai elinkaaren vaiheiden mukaan. Samoin yleiset tietoturvapalvelut kuten käyttäjien tunnistus, digitaalinen allekirjoitus, suostumuskäytännöt ja tietojen luovutuksen seuranta (lokitiesot) tulisi määrittellä kansallisesti yhdenmukaisesti ja tehdyt ratkaisut implementoida kaikkiin järjestelmiin ja jakaa kansallisesti kaikkien käytettäväksi. Kansallinen tiedon keruu on vastuutettava soveltuvalle taholle ja tiedon keruun toteuttamista on seurattava ja tehtävä tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.
- Kansallisesti kerättävien tietojen määrittelemiseksi tulee analysoida julkiset nykyisin saatavissa olevat tilastotiedot ja indikaattorit, niissä olevat hyvät ominaisuudet sekä puutteet ja tietoihin saantiin ja käyttöön liittyvät ongelmat. Lisäksi tulee määrittellä kunnalliset, kuntaliitosalueen ja seutukunnan tarpeet tilastotiedoille sekä operatiivisen toiminnan että toiminnan suunnittelun ja johtamisen näkökulmista: mitä tietoja tarvitaan, missä muodossa ja mistä, miten ja milloin niiden tulee olla saatavissa.
- Alueellisesti tai kuntakohtaisesti seurattavat erillis- ja lisätiedot tulee voida määrittellä *alueellisesti tai paikallisesti omien tarpeiden mukaan*. Kuntaliitosalueilla ja seutukunnissa määrittely olisi hyvä tehdä alueellisesti, jotta saadaan alueellisesti kokonaiskuva tilanteesta ja alueellisesti vertailtavaa tietoa. Paikallisesti kunnissa voidaan määrittellä omia kuntakohtaisia indikaattoreita tilanteiden mukaan, mutta määrittelyn tulee perustua tunnistettuun tiedon tarpeeseen.

Käytännössä tämä suositus tarkoittaa sitä, että on tarpeen perustaa valtakunnallinen työryhmä, joka analysoi ja määrittelee valtakunnallisen seuranta- ja tilastotiedon tarpeet ja indikaattoritiedot. Kuntatasolla on tehtävä vastaava analyysi omista tietotarpeista, mitä tietoja tarvitaan valtakunnallisista rekistereistä ja mitkä ovat näiden lisäksi alueelliset ja paikalliset tietotarpeet.

2. Kansallisen ja alueellisen/paikallisen tiedontuotannon selkiyttäminen ja eriyttäminen

- Kansalliset tilasto- ja indikaattoritietoa tuottavat järjestelmät tulee analysoida ja pyrkiä kehittämään niitä niin, että kaikki tilastoitava tieto on yhteismitallista ja vertailukelpoista. Tavoitteena on määrittellä yksi, valtakunnallinen indikaattoripatteristo. Kaikille tietoja kerääville kunnille ja kuntaliitosalueille tulee tuottaa yhdenmukaiset ohjeet, miten tietoa kerätään sekä miten toimitaan jos tieto puuttuu tai ei voida varmistua tiedon oikeellisuudesta.

Tietojen keruu tulee ohjeistaa hyvin ja täsmällisesti sekä pyrkiä kehittämään valtakunnallisesti hyviä tiedon keruun käytäntöjä ja toimintamalleja.

- Kansalliseen tilastotietojen ja indikaattoreiden määrittelyyn perustuen määritellään miten uudet, tarpeelliset tilastotiedot kerätään ja millaisia uusia tilastotiedon keruumuotoja ja käytäntöjä pitää alueellisesti ja paikallisesti kehittää.
- Kansallinen tiedontuotanto tulee vastuuttaa ja tiedontuotantoa ja tietojen käyttöä ja käytettävyyttä tulee seurata ja valvoa.

Käytännössä tämä suositus tarkoittaa sitä, että kun on selvitetty sekä valtakunnallisesti että alueellisesti ja paikallisesti tietotarpeet, selvitetään ja määritellään miten tarvittavat tiedot tuotetaan ja mitkä ovat tuotettavat tiedot, indikaattorit. Valtakunnallisesti kerättävien tietojen osalta kunnille on annettava selkeät ja käytännölliset ohjeet, miten tieto kerätään ja miten se saadaan kunnissa käyttöön. Alueellisesti ja paikallisesti on selvitettävä, miten lisätiedot, paikallisesti tarpeelliset tiedot tuotetaan. Ovatko ne jo saatavissa nykyisistä tietojärjestelmistä vai tarvitaanko uudenlaista tiedontuotantoa, esimerkiksi uusia tietojärjestelmiä, uudenlaista tietojen organisointia, parempaa tiedon hyödyntämistä tai kehittyneempiä tietojen hakumahdollisuuksia.

3. Alueellisesti/paikallisesti tulee tunnistaa ja analysoida tiedonkeruun ja tiedontuotannon nykytila ja määritellä tiedon tarpeet kunnissa, kuntaliitos- ja seutukunta-alueilla

- Määritellään, mitä tietoja nuorten elinolojen ja palvelujen käytöstä tarvitaan, jotta voidaan seurata millainen nuorten tilanne on, suunnitella mitä palveluja tarvitaan ja miten palveluja käytetään sekä arvioida millainen on palvelujen vaikuttavuus ja mahdollisesti myös kustannustehokkuus.
- Määritellään seurattavat tiedot seurannan, suunnittelun ja johtamisen näkökulmista ja kaikkien osapuolten ja sidosryhmien näkökulmista (esim. kunnan johto, luottamuselimet, monialainen yhteistyöryhmä, etsivä nuorisotyö, muut tiedon käyttäjät).
- Seurattavia tietoja määriteltäessä kartoitetaan mitä tietoja alueellisesti ja paikallisesti eri hallinnon alojen järjestelmistä nykyisin löytyy. Tehdään tietanalyysi sekä digitaalisessa muodossa olevista tiedoista että manuaalisesti tuotettavista tiedoista: mitä tietoja on saatavissa, missä muodossa ne ovat, mihin ne on tallennettu, mihin tarkoituksiin ne on kerätty, mitkä organisaatiot ovat tietojen rekisterinpitäjiä ja mitkä ovat tiedoille asetetut tietosuojavaatimukset.
- Kuvataan miten ja missä määrin nykyinen tiedontuotanto vastaa tiedon käytön tarpeita kunnassa ja alueellisesti erilaiset tiedon käyttäjäryhmät huomioiden.

Käytännössä tämä suositus tarkoittaa sitä, että alueellisesti ja paikallisesti määritellään suunnittelussa ja seurannassa tarvittavat tiedot. Analysoidaan nykyisin käytettävissä olevat tiedot, niiden hyödyntämismahdollisuudet ja mahdollisesti tarvittavat uudet tiedot. Tietojen analyysissä on tarpeen systemaattisesti tutkia, mitä tiedot ovat todella tarpeellisia, mihin tarkoituksiin tietoja kerätään ja käytetään ja millaisia käyttörajoituksia tai tietosuojavaatimuksia tiedoilla on.

4. Laaditaan systemaattisesti yhteisesti hyväksyty tiedonkeruun ja tiedontuotannon suunnitelma, tietohallintosuunnitelma, kunnallisesti ja/tai alueellisesti (perustuen suosituksen 1-3 tuloksiin)

- Kuvataan suunnitelmassa, mitkä ovat tiedon tarpeet eri toimijoiden ja toimintojen näkökulmista, mitä tietoja on nyt käytettävissä omissa tietojärjestelmissä ja valtakunnallisissa järjestelmissä.
- Kuvataan suunnitelmassa migraatiopolku nykytilasta tavoitetilaan: miten nykytilasta päästään tavoiteltavaan tiedon keruuseen ja tuotantoon, miten saadaan tarvittavat tiedot käyttöön. Suunnitelmassa kuvataan eri kehittämisvaihtoehdot (yhteiset tietotarpeet, tietojen kansallinen ja alueellinen tuotanto, tietojärjestelmien hankinnan ja kehittämisen periaatteet, kirjaamisen käytännöt, muut toimenpiteet).
- Tehdään kehittämis- ja koulutus suunnitelma, jossa kuvataan miten muutokset tiedonkeruuseen ja tuotantoon sekä toimintatapoihin toteutetaan ja miten tiedon kirjaamiskäytännöt muuttuvat sekä miten henkilökunta koulutetaan uuteen toimintatapaan.
- Vastuutetaan alueellinen ja /tai paikallinen taho muutoksen suunnittelusta, toteutuksesta ja seurannasta. Vastuutaho koordinoi tiedon keruun, tuotannon ja jakamisen. Kaikkien osapuolten tehtävät ja vastuut määritellään. Määritellään, miten alueellinen/paikallinen koordinointi ja aktiivinen tietojenvälitys toteutetaan, miten hyödynnetään kokemuksesta oppiminen ja hyvien käytäntöjen kehittäminen ja jakaminen.

Käytännössä tämä suositus tarkoittaa sitä, että kunnallisesti, tai alueellisesti, laaditaan tietohallintosuunnitelma, joka kuvaa tietojen tarpeet kunnan tai alueen kaikilla hallinnonaloilla ja tiedon tuotannon vastaavasti. Tämä auttaa poistamaan päällekkäisyyksiä eri hallinnonalojen tiedon tuotannossa. Tiedon tuotanto perustuu todellisiin tiedon käyttötarpeisiin, tuotetaan vain sitä tietoa, mitä tarvitaan valtakunnallisista rekistereistä saatavan tiedon lisäksi.

Näiden suositusten toimeenpanolla saadaan parannettua tietojen keruuta ja tiedontuotantoa sekä tietojen hyödynnettävyyttä ja käytettävyyttä. Kansallisesti määritellyt yhtenäiset tiedot ja indikaattorit mahdollistavat tietojen vertailun ja myös yhtenäiset tiedon keruukäytännöt eri kunnissa ja seutukunnissa. Kansalliset yhtenäiset indikaattorit poistavat myös päällekkäisyyksiä tiedon keruussa ja tiedon keruu kohdentuu tarpeellisiin tietoihin, niihin tietoihin, joille on määritelty merkitys ja tarkoitus suunnittelussa ja seurannassa. Alueellinen ja paikallinen vapaus omien indikaattoreiden määrittelyssä antaa eri tilanteissa oleville kunnille ja isoille ja pienille kunnille mahdollisuuden kohdentaa oma tietojen keruu juuri niihin tietoihin, joilla on kunnalle merkitystä. Alueellisesti ja paikallisesti määritellyt seurantatiedot täydentävät silloin valtakunnallisesti kerättävää tilastoitavaa tietoa.

Hyvin oleellinen asia suosituksissa on tietotarpeiden määrittely. Eri hallinnonalojen edustajien olisi kunnissa ja alueellisesti hyvä yhdessä mieltä, mitä tietoja tarvitaan, jotta pystytään suunnittelemaan ja seuraamaan nuorten elintilanteita ja heille suunnattujen palvelujen käyttöä. Tietotarpeiden määrittely ei ole monimutkaista, tärkeää on koota eri toimijoiden ja hallinnonalojen tarpeet yhteen ja sen mukaan määritellä tarvittavat tiedot. Sen jälkeen voidaan suunnitella ja kertoittaa miten ja mistä tarvittavat tiedot saadaan. Jos tiedot eivät ole saatavissa nykyisistä tietojärjestelmistä, voidaan tulevissa tietojärjestelmähankinnoissa ottaa määritellyt tarpeet huomioon ja asettaa ne tarjouspyyntöön hankittavan tietojärjestelmän halutuiksi ominaisuuksiksi.

Tarvittavat muutokset eivät tapahdu yhtäkkiä, mutta pienilläkin askelilla edeten päästään parempaan, kohdennettuun tiedontuotantoon ja saadaan koottua tietoa, jota todella voidaan hyödyntää kunnallisessa ja valtakunnallisessa päätöksenteossa.

Kunnallista tiedontuotantoa uudelleen suunniteltaessa on otettava huomioon myös valtakunnallisen tason kehitys. Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin määrittely sekä valtakunnallinen ICT-strategia tulevat vaikuttamaan kuntasektorin tietojärjestelmien ja tietohallinnon kehittämiseen. Valtiovarainministeriö on vuonna 2012 käynnistänyt kunta- ja palvelurakennemuutosten ICT-tuki-ohjelman, jolla tuetaan kuntasektorin tietohallintojohtamisen ja ICT-toiminnan ohjauksen kehittämistä. Tähän liittyy myös selvityksiä, jotka tuottavat tietoa ja kehittävät toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä kunnalliseen tietohallintoon. Ohjelmaan sisältyy lisäksi lähipalveluihin, johtamiseen ja lähidemokratiaan liittyviä kehittämishankkeita sekä kuntarakennemuutoksia tukevia tutkimushankkeita. Näiden muutostukiohjelman tutkimusten tuloksia sekä tutkimusorganisaatioiden tarjoamaa asiantuntija-apua voidaan kunnissa hyödyntää kokonaisratkaisujen suunnittelussa ja toteutuksessa valtakunnallisesti yhtenäisellä tavalla.

Lähteet

Aaltonen K, Nuorisolaki (2006). Teoksessa Aaltonen K (toim.) Nuorisolakiopas. Helsinki: Tietosanoma, 2009, 23-27.

Aaltonen J, Ailio A, Kilpikivi P, Nykänen P, Nyberg P, Kunnamo I, Kuosmanen P, Reijonsaari K, Wiesenthal A, Kansallisen tason potilastietojärjestelmien toteuttamisvaihtoehtojen vertailu – Kattava-projektin loppuraportti. SITRAn selvityksiä 12, 2009.

AAPO-hanke. Nokian kaupunki. 2013, http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/perusturva_ja_terveys/lapset_nuoret_ja_perheet/tyollisyys-ja-kuntoutuspalvelut/aapo-hanke/ (Luettu 26.3.2013).

Appelqvist-Schmidlechner K, Savolainen M, Nordling E & Stengård E, Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen Toimintamallin ja tukipalvelun implementoinnin arviointi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2011. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/aof6f54c-28da-4995-8d95-beg8753e1e1e>. (Luettu 26.3.2013).

Aula M K, Nuorisotoimen keskeiset yhteistyötahot. Teoksessa Aaltonen Kimmo (toim.) Nuorisolakiopas. Helsinki: Tietosanoma, 2009, 145-163.

Eskonen H, Nuorisotakuu vaikuttaa täydeltä flopilta – Uusi laki vaikeuttaa nuorten pääsyä työpajoille. Artikkel. Yle Uutiset 25.3.2013. 2013a. http://yle.fi/uutiset/nuorisotakuu_vaikuttaa_taydelta_fopilta_uusi_laki_vaikuttaa_nuorten_paasya_tyopajoille/6544094. (Luettu 26.3.2013).

Eskonen H, Nuorten työpajoille pääsee taas – ministeriö muutti ohjeistusta. Artikkel. Yle Uutiset 2.5.2013, 2013b. http://yle.fi/uutiset/nuorten_tyopajoille_paasee_taa_ministerio_muutti_ohjeistusta/6616122 (Luettu 2.5.2013).

Etsivä nuorisotyö. Opetus- ja kulttuuriministeriö. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyö/ (Luettu 15.4.2013).

Haapalainen A, Työttömyys kasvoi Nokialla edelleen. Artikkel, Nokian Uutiset 23.1.2013, 2013, <http://www.nokianuutiset.fi/Uutiset/1194790368754/artikkeli/tyottomuus+kasvoi+nokialla+edelleen.html> (Luettu 26.3.2013).

Haastettu kirkko Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011, Kirkon tutkimuskeskus, 2012, [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/o/E263C7D8B306DB22C2257A9B002C24EA/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf#page=194](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/o/E263C7D8B306DB22C2257A9B002C24EA/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf#page=194) (Luettu 26.3.2013).

Hartikainen K, Häyrynen K, Luomala T, Komulainen J, Porrasmaa J, Suhinen M., Kansallisen sähköisen potilaskertomuksen vakioidut tietosisällöt. Kuntaliitto, 2009. www.kanta.fi.

Henkilötietolaki 523/1999.

Hyvinvointikertomus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2013, http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/hyvinvointikertomus (Luettu 8.5.2013).

- Hyvinvointikompassi. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
<http://hyvinvointikompassi.thl.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/> (Luettu 14.5.2013).
- Hämeenlinna nuorille. Hämeenlinnan kaupunki, 2013,
<http://www.hameenlinna.fi/Nuoret/> (Luettu 26.3.2013).
- Hämeenlinna-tietoa. Hämeenlinnan kaupunki, 2013,
<http://www.hameenlinna.fi/Hameenlinna-tietoa/> (Luettu 26.3.2013).
- Kaikin keinoin nuoret töihin. Hämeenlinnan kaupunki, 2012,
<http://www.hameenlinna.fi/Menuissa-nakymattomat-sivut/Tiedotteet/Kaikin-keinoin-nuoret-toihin/> (Luettu 26.3.2013).
- Kallio-Savela M, Sjöholm K, Selkee J, Nuorisotakuu – uusi tapa toimia – Nuorisotakuukyselyn loppuraportti. Suomen Kuntaliitto, Helsinki, 2013.
- Kansallinen opintohallinnon viitearkkitehtuuri. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/oppijanpalvelut/liitteet/Opintohallinnonkansallinenviitearkkitehtuurixv1_o.pdf (Luettu 20.5.2013).
- KanTa. Kansallinen terveystietokanta, 2012, <http://www.kanta.fi/> (Luettu 6.5.2013).
- Karvonen M, Effica YPH perusprosessi. 2013.
- Kinnunen R, Lidman J & Kaakinen J, Ajoissa Ankkuriin Varhaista puuttumista nuorisoriikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan. Sosiaalikehitys Oy, 2012,
<http://www.sosiaalikehitys.com/uploads/Ankkuritoiminta.pdf> (Luettu 26.3.2013).
- Kononen H & Wallenius M, Perheväkivaltaan löytyi lääke – menestyksekkäs Ankkuri-malli leviää koko Suomeen. Artikkelit, Yle Uutiset 17.4.2013, 2013, http://yle.fi/uutiset/perhevakivaltaan_loytyi_laake__menestyksekas_ankkuri-malli_leviaa_koko_suomeen/6583876 (Luettu 18.4.2013).
- Kosonen M, Monialainen yhteistyö muussa lainsäädännössä. Teoksessa Aaltonen K (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma, 2011, 59-114.
- Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden kuvaukset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2013,
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/indikaattorikuvaukset (Luettu 26.3.2013).
- Kuntainfo Nokiasta. 2013. <http://www.nokiankaupunki.fi/kuntainfo/> (Luettu 26.3.2013).
- Kuntaliiton tilastot. 2013, <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/Sivut/default.aspx> (Luettu 26.3.2013).
- Laaksonen M, Suhonen M, Paakkanen E, Mykkänen J, Satama R, 2013.
Kansallinen sosiaalihuollon asiakastietovaranto (KanSa). THL Raportteja 5/2013, Helsinki.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), 1.8.2003 voimaan tulleet muutokset (479/2003).

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016. Nokian kaupunki, 2009.

Leppämäki M, Nyt se toimii taas! Monialainen verkostoyhteistyö ja sen edellytykset. Tampereen ammattikorkeakoulu, 2012, http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/46538/Leppamaki_Marita.pdf?sequence=2 (Luettu 26.3.2013).

Lukiolaki (629/1998), 1.8.2003 voimaan tulleet muutokset (2003/478).

Lybeck T & Walldén J, Nuorisolain muutokset – monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa Aaltonen K (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma, 2011, 25-58.

Läsnäolon nuorisotyö Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyön missio, visio ja strategia 2015. Suomen ev.lut.kirkon keskushallinto, 2007, [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/4100A5A8DD00FB83C2257364003913E6/\\$FILE/Erityisnuorisotyon_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/4100A5A8DD00FB83C2257364003913E6/$FILE/Erityisnuorisotyon_strategia.pdf) (Luettu 26.3.2013).

Mäensivu K & Rasimus U, Opas nuorten ohjaus- ja palveluverkostoille. 2013

Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelma. Nokian kaupunki, 2011.

Nokian kaupungin nuorisotyö. Nokian kaupunki, 2013, <http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/vapaa-aika/nuorille/> (Luettu 26.3.2013).

Nuoret koulutukseen ja työelämään. Kuntaliitto, 2013, <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/nuoret/Sivut/default.aspx> (Luettu 27.3.2013).

Nuorisobarometri. Nuorisotutkimusseura ja Nuorisotutkimusverkosto. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tutkimus/nuorisobarometri> (Luettu 15.5.2013).

Nuorisolaki (72), 1.1.2011 voimaan tulleet muutokset (639/2010).

Nuorisotakuu. Työ- ja elinkeinotoimisto, http://www.mol.fi/mol/fi/oo_tyonhakijat/o3_nuoret/o5_yhteiskuntatakuu_nuoret/index.jsp (Luettu 26.3.2013).

Nuorisotiedon kirjasto: Nuorten elinolot - indikaattoreita ja selvityksiä. Allianssi, <http://www.nuorisotiedonkirjasto.fi/links/list/-/id/8> (Luettu 26.3.2013).

Nuorten aikuisten osaamisohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/osaamisohjelma/index.html> (Luettu 26.3.2013).

Nuorten elinoloja kuvaavia indikaattoritietoja. Kokkolan kaupunki, 2012, <http://kokwww.kokkola.fi/kokkola/DynJulk/kokous/20123598-9-55343.PDF> (Luettu 26.3.2013).

Nuorten elinolot –vuosikirja. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2013, http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/kokoomajulkaisut/nuorten_elinolot (Luettu 14.5.2013).

- Nuorten hyvinvointi-indikaattorit. Nuorisosaian neuvottelukunta, 2012, http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosaian_neuvottelukunta/tietoa_nuorten_elinoloista/Liitteet/liitteet/indikaattoripatteristo_hyvksynty_120903.pdf, (Luettu 26.3.2013).
- Nuorten Luotsi-hanke. Luotsi-Säätiö Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö, http://www.luotsisaatio.fi/nuorten_Luotsi_hanke.html (Luettu 3.5.2013).
- Nykänen P, Terveystieteiden tutkimuskeskus – katsaus tieteenalaan ja sen tilanteeseen Suomessa. Tietokentäsittelytiede 30, 2010, 13-20.
- Ohtonen J, Hyvinvointitilinpito. Karhukuntien julkaisuja 1, 2004. www.kotisivut.ainaratkaisu.fi/data/gfm/files/287_hyvinvointitilinpito.pdf (Luettu 3.6.2013)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemä kysely nuorten ohjaus- ja palveluverkostoista. 2013.
- Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus (AvoHILMO). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 2013, http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/tiedonkeruut/avohilmo (Luettu 2.5.2013).
- Pitkänen S, Tarvainen T & Vehviläinen J, Monialaisuuden mahdollisuudet nuorten palveluissa: Moniammatillisuuden ja monialaisuuden monet muodot sekä johtamisen haasteet sosiaalisessa nuorisotyössä. Sosiaalikehitys & DiaLoog-tutkimuspalvelut, 2010, http://www.hare.vn.fi/upload/Julkaisut/15733/4365_Setu_4-2010.pdf (Luettu 26.3.2013).
- Potilasasiakirja-asetus 298, 2009, www.finlex.fi.
- Renfors T, Indikaattorit. Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus. <http://www.kansanterveys.info/kaste/Indikaattorit.pdf> (Luettu 26.3.2013).
- Rimpelä M, Ojajärvi A, Luopa P & Kivimäki H, Kouluterveyskysely, kouluterveydenhuolto ja terveystieto Peruseräraportti kyselystä yläkouluille ja terveyskeskuksille. Helsinki: Stakes, 2005, <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75055/T1-2005.pdf?sequence=1> (Luettu 26.3.2013).
- Rintanen H & Ahonen H, Julkaisussa Aktiivinen vaihtoehto nuorille Nokialla – projekteista uusiin käytäntöihin. Paananen, P (toim.) Aiheita-monistesarja 28/1999, Stakes, 1999.
- Sosiaalihuollon tiedonhallinta. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 2013, http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/sosiaalihuollon_tiedonhallinta (Luettu 16.5.2013).
- Starsoft. 2013, <http://www.starsoft.fi/public/> (Luettu 16.4.2013).
- Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelma. Valtiovarainministeriö. http://www.vm.fi/vm/fi/o5_hankkeet/o23_sade/index.jsp (Luettu 16.5.2013).
- Särmäkari, V, Monialainen yhteistyö muussa lainsäädännössä. Teoksessa Aaltonen K (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö, Helsinki: Tietosanoma, 2011, 59-114.

Miten TE-toimisto käsittelee asiakastietoja. TE-palvelut, 2013, http://www.mol.fi/mol/fi/90_tyonhakuinfo/04_asiakastiedot/index.jsp (Luettu 18.4.2013).

Tampereen kaupunkiseudun nuorisotyöohjelma 2013-2016.
Tampereen kaupunkiseudun nuorisopalvelut, 2013.

TEAviisari näyttää kunnan terveydenedistämisenaktiivisuuden (TEA) suunnan.
Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2013, http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/teaviisari (Luettu 14.5.2013).

Terveempi Pohjois-Suomi TerPS –hanke, <http://sp.terps.foral.fi/default.aspx> (Luettu 26.3.2013).

Terveytemme.fi. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2013, <http://www.terveytemme.fi/index.html> (Luettu 14.5.2013).

Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2013, <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu> (Luettu 14.5.2013).

Tilastokeskus. 2013, <http://www.tilastokeskus.fi> (Luettu 14.5.2013).

Tilastotietokanta Kelasto. Kela, 2013, <http://www.kela.fi/kelasto> (Luettu 14.5.2013).

Työpajapalveluista. Valtakunnallinen työpajayhdistys, 2013, <http://www.tpy.fi/tyopajapalvelut/tyopajapalveluista/> (Luettu 16.5.2013).

Työpajat. Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys, 2013, <http://hameenlinna.4h.fi/tyopajat/> (Luettu 3.5.2013).

Työnvälitystilasto. Työ- ja elinkeinoministeriö, 2013, <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2609> (Luettu 24.4.2013).

Vehviläinen J, Selvitys nuorten elinoloja ja palveluita tukevien tietojärjestelmien kehittämisestä. DiaLoog-tutkimuspalvelut, 2012. <http://www.fstky.fi/DowebEasyCMS/Sivusto/Dokumentit/hankkeet/Selvitys%20nuorten%20elinoloja%20ja%20palveluita%20tukevien%20tietojarjestelmien%20kehittamisesta.pdf> (Luettu 26.3.2013).

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhoidosta (380/2009).

Wallden, J, Nuorten Työpajatoiminta. Kuntaliitto, <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/nuoriso/tyopaja/Sivut/default.aspx> (Luettu 26.3.2013).

VVM tiedotustilaisuus Nuorisotakuusta 21.5.2013, http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/ajankohtaista/uutiset/hallitus_tiedotti_nuorisotakuusta.110446.news

*Opit
käyttöön*